

Tietotarvekuvaukset

1.	Taloudellinen kestävyys	2
1.10	TKI-investointien houkuttelu Suomeen.....	2
1.11	Taloukasvua hidastavat tekijät	5
1.12	Avaruustoimialan kasvu ja kilpailukykyinen ekosysteemi – Suomi kasvuhakuisena ja vastuullisena avaruusvaltiona	8
2.	Sosiaalinen ja terveydellinen kestävyys	13
2.6	Työikäisten naisten terveys ja työkyky	13
2.7	Lapsen elatusavun viranomaisjärjestelmä ja elatuksen turvaaminen vanhempien asuessa erillään	17
3.	Ekologinen kestävyys.....	20
3.2	AMOC ja muut ilmastonmuutoksen keikahduspisteet suomalaisessa yhteiskunnassa.....	20
5.	Turvallisuuden, oikeusvaltion ja demokratian kestävyys	24
5.5	EU 2030 - Laajentuva, syventyvä ja eriytyvä integraatio.....	24
5.6	Järjestäytyneen rikollisuuden ja ihmiskaupparikollisuuden yhtymäpinnat	26
5.7	Rikollisuuden ennakointimenetelmien kehittäminen ja ennakoititiedon kartoittaminen.....	29
5.8	Rikoksia tekevien ja väkivaltaisesti käyttäytyvien lasten ja nuorten palvelupolut	32
5.9	Kansalaisjärjestöjen merkitys yhteiskunnan kriisinkestävyydelle	35

1. Taloudellinen kestävyys

1.10 TKI-investointien houkuttelu Suomeen

Määräaika tutkimuksen valmistumiselle: 31.10.2027

Kustannusarvio: 250 000 €

Tietotarpeen tausta ja tutkimuksen tavoite:

Suomi tavoittelee kestäväää korkeaan osaamiseen perustuvaa kasvua lisäämällä merkittävästi julkista tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitusta. Kasvua tukevan ja kansallisesti asetetun neljän prosentin tutkimus- ja kehittämistoiminnan (T&K) tavoitteen saavuttaminen pelkästään kotimaisten yritysten voimin on kuitenkin haastavaa. Haasteen mittakaavaa kuvastavat Sitran tekemät laskelmat, joiden mukaan tavoitteen mukainen yritysten T&K-menojen kasvu edellyttäisi joko, että 780 yritystä aloittaisi T&K-toiminnan, 130 keskiuurta T&K-yritystä kasvaisi suuriksi toimijoiksi tai yritysten keskimääräiset T&K-panostukset kasvaisivat 25 prosenttia (VN 2026b, 51). Suomen vetovoimaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) investointien kohteena on parannettava. Tämä koskee sekä monikansallisia suuryrityksiä että Suomessa jo toimivia ja TKI-investointien sijoittumista harkitsevia yrityksiä.

Kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö on edellytys osaajien ja yritysten houkuttelemiseksi Suomeen. Tutkimus- ja innovaationeuvoston päättämällä kansallisilla TKI-valinta-alueilla on vahvistettava ja muodostettava korkeatasoisia ja vetovoimaisia TKI-ekosysteemejä. Neuvoston linjausten mukaan TKI-investointien houkuttelua on kehitettävä Suomen TKI-toiminnan ja osaamispuheen vahvuusalueilla. (VN 2026a). Amchamin ja Business Finlandin (2026) tuore selvitys viittaa siihen, että ulkomaalaisomisteisten yritysten piirissä houkuttelevuutta on mahdollista parantaa: vain 10 % näistä yrityksistä piti T&K-kannusteita Suomen selvänä vahvuutena, eikä Suomen innovaatioympäristökään näyttäydä yrityksille erityisenä vahvuutena.

TKI-toiminnan vahvistaminen Suomessa vaatii uutta tietoa tekijöistä, jotka motivoivat kansainvälisiä yrityksiä siirtämään TKI-toimintaa eri alueille tai eri maihin ja mitä ne hakevat näillä siirroilla. Ulkomaisten yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan kasvattaminen Suomessa edellyttää, että ymmärrämme kansainvälisten yritysten päätöksenteon taustalla vaikuttavia moninaisia motiiveja. Suomen kannalta on tärkeää, että tällä hetkellä tutkimukseen Suomessa investoivat yritykset pitävät jatkossakin Suomea tärkeänä TKI-toiminnan sijaintikohteena. Esimerkiksi Nokia on selvästi suurin yksittäinen T&K-investoija Suomessa (4Front 2025).

Tarvitaan myös tutkittua tietoa siitä, mitkä asiat tällä hetkellä tekevät Suomesta TKI-investoinneille vetovoimaisen kohteen ja millä osa-alueilla meillä on parannettavaa. Tilanne on muuttunut merkittävästi vuonna 2021 julkaistun VN TEAS -hankkeen loppuraportin (Ali-Yrkkö ym. 2021) jälkeen, jossa sivuttiin yritysten TKI-investointien edellytyksiä. TKI-toiminnan kansainväliseen sijoittumiseen vaikuttavat lisäksi tekoälyn nopea kehittäminen, kansainvälinen turvallisuusympäristö ja talouden globaali kehitys.

Kysymykset, joihin tietotarve kohdentuu:

Hankkeessa toivotaan seuraavissa kolmessa osiossa erityistä painotusta keskimmäiseen työosioon (Yritysten strategiat ja Suomen houkuttelevuus). Sen tulisi olla hankkeen työmäärästä noin puolet. Ensimmäisen työosion (Globaali tilannekuva, tilanne kilpailijamaissa ja nykytila Suomessa) toivotaan valmistuvan alkuvuodesta 2027. Tutkimukselta toivotaan konkreettisia esimerkkejä yritysten toimintatavoista. Lisäksi toivotaan esimerkkejä ja analyysiä muiden maiden käytännöistä sekä arviota niiden

toimivuudesta. Hankkeessa toivotaan käytettävän laaja-alaisesti eri menetelmiä siten, että aineistosta saadaan riittävän kattava ja monipuolinen. Tarkastelussa tulee ottaa huomioon soveltuvin osin, että Suomen neljän prosentin tavoite ja julkisen rahoituksen lisäykset koskevat tutkimus- ja kehittämistoimintaa (T&K) ja sitä seurataan erikseen, mutta yksityisiä investointeja halutaan yhtä lailla myös innovaatiotoimintaan.

I. Globaali tilannekuva, tilanne kilpailijamaissa ja nykytila Suomessa

1. Miten yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminta on hajautunut globaalisti? Kuinka iso osa kansainvälisten (monikansallisten) yritysten T&K-toiminnasta on pääkonttoreiden sijaintimaissa ja kuinka paljon sitä on sijoitettu muille alueille tai muihin maihin? Missä määrin yritysten T&K-toiminta liikkuu eri alueiden ja maiden välillä? Tässä voi olla kansainvälisen tilastoinnin takia järkevintä rajata tarkastelu T&K-toimintaan, vaikka innovaatiotoiminnan investoinnit ovat myös Suomen intressissä.
2. Mitkä ovat olleet kansainvälisten yritysten T&K(I)-investointien suunnat lähivuosina? Missä määrin T&K(I)-investointeja on viime vuosina suuntautunut kilpailijamaihin (esim. Ruotsi, Tanska, Hollanti, Baltian maat) ja miltä Suomen tilanne näyttää tässä kontekstissa?
3. Suomen houkuttelevuus yritysten T&K-toiminnan sijaintikohteena ja Suomeen viime vuosina tehdyt kansainväliset T&K-investoinnit: mitä kansainvälisiä T&K-investointeja Suomeen on viimeisten viiden vuoden aikana tehty tai harkittu?
4. Miten Suomen kansallisen TKI-politiikan suunnanmuutos ja historialliset lisäinvestoinnit T&K-toimintaan tunnetaan muualla eli sekä muissa maissa että globaaleissa yrityksissä? Miten niitä hyödynnetään osana Suomen maakuvaa ja investointien houkuttelutyötä?
5. Miten Suomen kannalta keskeiset kilpailijamaat ja toisaalta kansainvälisten investointien houkuttelussa onnistuneet maat (Irlanti, Singapore jne.) toimivat, millä keinoin ne houkuttelevat juuri TKI-investointeja?

II. Yritysten strategiat ja Suomen houkuttelevuus

Tässä työosiossa tarkastellaan yleisesti kansainvälisiä TKI-intensiivisiä yrityksiä, ja mihin tekijöihin pohjautuen ne tekevät TKI-toiminnan sijoittautumispäätöksiä. Tutkimuksessa toivotaan identifioitavan toimialoja, joissa Suomella olisi erityistä potentiaalia TKI-investointien näkökulmasta.

6. Minkälaisia strategioita kansainvälisillä yrityksillä on liittyen TKI-toiminnan sijoittamiseen ja hankintaan? Mitkä ovat keskeiset tekijät, jotka vaikuttavat monikansallisten yritysten TKI-investointien sijaintipäätöksiin?
7. Minkälaiset TKI-toimintaympäristöt ovat kansainvälisille yrityksille kiinnostavia? Millaisena tekijänä TKI-yhteistyön mahdollisuudet paikallisten toimijoiden kanssa näyttäytyvät yritysten toiminnan sijaintipäätöksissä?
8. Mitkä asiat merkitsevät, kun yritykset harkitsevat Suomea erityisesti TKI-investointikohteena? Miten Suomen tekemät päätökset (mm. tehdyt kansalliset TKI-valinnat) istuvat kansainvälisten yritysten investointisuunnitelmiin?

III. Poliittikkatoimet

9. Miten Suomen toimet ja resurssit kansainvälisten TKI-investointien houkuttelussa vertautuvat kilpailijamaihin? Millaisia katvealueita kansallisissa toimissamme on verrattuna kilpailijamaihin? Miten Suomen kannalta keskeiset kilpailijamaat ja toisaalta kansainvälisten investointien houkuttelussa onnistuneet maat (Irlanti, Singapore jne.) toimivat, millä keinoin ne houkuttelevat juuri TKI-investointeja?
10. Millä keinoin Suomen tunnettuutta TKI-toimintaympäristönä ja innovaatiomaana voitaisiin jo tehtyjen toimien lisäksi vahvistaa? Millaiset uudet toimet ja instrumentit tukisivat juuri näiden investointien saamista Suomeen?

11. Miten Suomen tulisi erottua kansainvälisessä TKI-investointikilpailussa? Millaisia asioita tulisi painottaa maakuvatyössä TKI-investointien houkuttelun tukemiseksi?

Kytkeä valtioneuvoston päätöksentekoon ja/tai politiikkavalmisteluun:

Vuonna 2021 kaikki eduskuntaryhmät sitoutuivat kunnianhimoiseen tavoitteeseen nostaa kansalliset T&K-menot neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. 4 %:n T&K-tavoitteen toteutuminen edellyttää T&K-menojen kasvua noin 8,9 miljardista vuonna 2024 noin 13,5 miljardiin euron vuonna 2030. Yritysten T&K-menojen tulisi nousta noin 6 miljardista noin 9 miljardiin, eli tasaisella vauhdilla noin 500 miljoonalla eurolla vuosittain.

Pääministeri Orpon hallitus on lisännyt julkista tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitusta noin 280 miljoonaa euroa vuosittain. T&K-investointien kasvattamisen päämääränä on parantaa tuottavuutta ja Suomen kilpailukykyä, tukea pitkän aikavälin talouskasvua ja vahvistaa hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus pohjaa sekä lisätä osaamista ja tuottaa ratkaisuja yhteiskunnallisiin haasteisiin. Tutkimus- ja innovaationeuvosto seuraa tiiviisti julkisen T&K-rahoituksen vaikutuksia yritysten toimintaan.

Tutkimus- ja innovaationeuvosto linjasi loppuvuonna 2025 TKI-politiikan toiseksi kehittämisen kärjeksi TKI-investointien houkuttelun Suomeen. Tutkimus- ja innovaationeuvostolle kuuluu tehtäviensä mukaisesti TKI-maakuvan edistäminen, mutta maakuvatyössä keskeisiä ovat ulkoministeriö ja Suomen edustustot maailmalla.

Tutkimus tuottaa tutkittua tietoa politiikkavalmisteluun, tukee TKI-politiikan ja toimintaympäristön kehittämistä ja em. TKI-politiikan kehittämisen kärjen toimeenpanoa.

Tutkimushankkeelta edellytettävä raportointi:

Hankkeen alussa tehdään tilannekuva, joka kokoaa tietopohjaa TKI-investoinneista, niihin liittyvistä toimista ja suuntaa hankkeen toteutusta. Vuoden 2027 alkupuolella tehdään hankkeen seurantaryhmälle raportointia havainnoista koskien muiden maiden TKI-investointien houkuttelukeinoja verrattuna Suomen maakuvaan, olemassa oleviin toimiin ja resursseihin. Valtioneuvoston tutkimustoiminnan ohjeistuksen mukainen suomenkielinen loppuraportti tulee valmistua lokakuussa 2027.

Viitteet:

4Front (2025). [Suomen TOP100 T&K-yritykset 2024](#). TIN-selvitys.

Ali-Yrkkö, J. et al. (2021) [Yritysten t&k-toiminta ja t&k-investointien kasvattamisen edellytykset](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:50.

Amcham & Business Finland (2026) [Finland Investor Confidence Barometer 2026](#).

Martikainen, M. et al. (2023) [Business Finlandin TKI-yritystukien vaikuttavuus – Yritysten TKI-toiminta, kasvu ja ulkoisvaikutukset](#). Loppuraportti Työ- ja elinkeinoministeriön Yritystukien tutkimusjaostolle, EY Economic Advisory.

VN (2026a). [Kansalliset TKI-politiikan ja -toiminnan strategiset valinnat](#). Tutkimus- ja innovaationeuvosto. Valtioneuvoston julkaisuja 2026:1.

VN (2026b). [Tutkimus- ja kehittämistoiminnalla Suomeen uutta tietoa, osaamista, innovaatioita ja tuottavuutta Valtion T&K-rahoituksen seuranta- ja arviointiraportti 2026](#). Tutkimus- ja innovaationeuvoston sihteeristö. Valtioneuvoston julkaisuja 2026:12.

1.11 Talouskasvua hidastavat tekijät

Määräaika tutkimuksen valmistumiselle: 30.6.2027

Kustannusarvio: 300 000 €

Tietotarpeen tausta ja tutkimuksen tavoite:

Pitkään jatkunut hidas talouskasvu on muodostunut yhdeksi Suomen keskeisistä ongelmista, joka heijastuu laajasti kansalaisten hyvinvointiin, julkiseen talouteen ja useille eri politiikkalohkoille. Suomen talouden kehitys on heikkoa finanssikriisin jälkeen. Väliaikainen suotuisampi kehitysvaihe ajoittui 2010-luvun loppupuoliskolle, mutta vaihe katkesi koronapandemiaan ja vuodesta 2022 lähtien kokonaistuotanto on supistunut useana vuonna ja parhaimmillaankin kasvanut hyvin vaimeasti. Kehitys on ollut heikkoa sekä suhteessa aiempaan historiaan että useimpiin muihin maihin.

Tutkimushankkeen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa Suomen hitaan kasvun taustalla vaikuttavista tekijöistä ja tarjota näin edellytyksiä kasvua vauhdittavien politiikkatoimenpiteiden suunnitteluun. Hankkeessa tarkastellaan hitaan kasvun syitä kahdesta toisiaan täydentävästä näkökulmasta. Ensimmäinen, makrotaloudellinen näkökulma pyrkii vastaamaan kysymykseen, missä määrin kasvun hidastumisen voidaan katsoa johtuvan suhdanneluonteisista tekijöistä ja missä määrin taustalla on rakenteellista, potentiaalisen tuotannon kasvun hidastumista. Toinen, mikrotaloudellinen näkökulma vertaa suomalaisten yritysten kasvua ja kasvuhakuisuutta ulkomaisiin verrokkeihin pyrkien kvantifioimaan ja selittämään hitaan kasvun syitä yritystasolla.

Suomen heikon kasvun taustalla on tunnistettu sekä pidempiaikaisia rakenteellisia tekijöitä että lyhyemmän ajan suhdanne- ja shokkitekijöitä. Pidempiaikaisina rakenteellisina kasvua hidastavina taustatekijöinä on tunnistettu mm. väestön ikääntyminen sekä koulutustason heikkeneminen ja inhimillisen pääoman kasvun hidastuminen suhteessa verrokkeihin. Koronapandemian jälkeen kasvun taustatekijöiden listalle on nostettu mm. korkojen nousu, inflaatio, turvallisuustilanne, kansainvälinen politiikka, keskeisten vientimarkkinoiden tila, julkisen talouden sopeutustoimet sekä kotitalouksien lisääntynyt varovaisuus. Nämä tekijät kytkeytyvät monilta osin toisiinsa.

Aiemmissa arvioissa (mm. Calligaris 2023, OECD 2025, Tuottavuuslautakunta 2019 ja 2024), Lindblad et al. 2023) on kuvattu mahdollisia selityksiä, mutta tyypillisesti ei ole tuotettu yhteismitallista arviota siitä, kuinka suuri osa havaitusta kasvun heikkoudesta voidaan kytkeä kunkin tekijän vaikutukseen eri ajanjaksoina, eikä myöskään siitä, missä määrin kyse on tilapäisestä suhdanneluonteisesta heikkoudesta verrattuna potentiaalisen kasvun hidastumiseen. Tutkimushankkeen tavoite on tuottaa päätöksenteon kannalta käyttökelpoinen, määrällisesti perusteltu, kokonaiskuva eri tekijöiden vaikutuksista kasvun hidastumiseen suhteessa verrokkimaihin.

Talouskasvu syntyy viimekädessä yritystoiminnassa, joten syitä hitaaseen kasvuun on tärkeää etsiä myös yritystason tarkasteluista. Konsulttiyhtiö McKinseyn elokuussa 2025 julkistaman raportin mukaan suuret suomalaiset yritykset ovat kasvaneet viimeisten 10 vuoden aikana selvästi muita pohjoismaita ja globaalia keskiarvoa hitaammin. Suomalaiset yritykset ovat myös investoineet keskimääräistä vähemmän ja maksaneet suhteessa enemmän osinkoja kuin kansainväliset verrokkit. Raportin mukaan suomalaisten yritysten hidasta kasvua mahdollisesti selittävät tekijät liittyvät mm. johtamis-, palkitsemis- ja innovaatiokäytäntöihin sekä organisaatorakenteisiin. Näiden osalta ei raportissa ei kuitenkaan esitetä varsinaista tilastollista analyysia. Raportin tarkastelu rajautuu noin 20 suurimpaan suomalaiseen yritykseen.

Julkisessa keskustelussa esitetty arvioita, joiden mukaan suomalaiset omistajat ja yritysjohto eivät olisi tarpeeksi kasvuhakuisia. Valtion ja työeläkeyhtiöiden laajahko omistus suurissa yhtiöissä on usein nähty yhtenä mahdollisesti yritysten riskinottoa ja kasvua rajoittavana tekijänä. Etlan tuoreessa tutkimuksessa

(2025) havaittiin, että Suomessa työllisyyden ja tuottavuuden kasvu keskittyy pääomasijoitteisiin ja hieman vähäisemmässä määrin ulkomaalaisomisteisiin konserneihin. Tulosten mukaan julkisomisteiset konsernit ovat kasvaneet tarkastelujaksolla yksityisomisteisia hitaammin. Etlan aineisto koskee yksinomaan Suomessa toimivia yrityksiä.

Yritysten kansainvälisesti vertaillen hitaan kasvun syistä tarvitaan lisää mahdollisimman kokonaisvaltaista ja kattavaa tietoa mm. vaikuttavien politiikkatoimenpiteiden valmistelua varten. Tutkimushankkeessa tulisi vertailla talousteoriaan ja mahdollisimman kattaviin ja monipuolisiin aineistoihin nojautuen suomalaisten yritysten kasvua suhteessa kansainvälisiin verrokkeihin ja etsiä hitaamman kasvun selittäjiä tilastollisia menetelmiä hyödyntäen. Mahdollisia selittävinä tekijöinä tulisi huomioida mm. omistusrakenteet, mutta myös muut mahdolliset ja aineistojen perusteella havaittavissa olevat tekijät.

Kysymykset, joihin tietotarve kohdentuu:

Osahanke 1: Makrotaloudelliset tekijät

- Mitkä tekijät ovat hidastaneet Suomen talouskasvua finanssikriisin jälkeen ja erityisesti koronapandemian jälkeen, ja mikä on eri tekijöiden suhteellinen merkitys?
- Missä määrin kasvun heikkouden taustalla on tavanomainen suhdannevaihtelu, missä määrin tarve sopeutua pitkäaikaisesti muuttuneeseen taloudelliseen ympäristöön ja muut pidempiaikaiset rakenteelliset ongelmat?
- Miten erilaiset suhdanne- ja rakennetekijät vaikuttavat toisiinsa? Missä määrin talouden rakennetekijät voivat muodostua kasvun jarruksi tilanteessa, jossa suhdannetekijät jo lisäävät kysyntää taloudessa?
- Millaisia johtopäätöksiä kasvun heikkouden syiden määrällisen analyysin pohjalta voidaan tehdä koskien kasvupolitiikan priorisointia, erityisesti osaamiseen ja TKI-toimintaan, investointiympäristöön ml. markkinoiden kilpailullisuus, työmarkkinoihin sekä työperäiseen maahanmuuttoon liittyen?

Osahanke 2: Yritysten käyttäytymiseen liittyvät tekijät

- Kasvavatko suomalaiset yritykset kilpailijamaiden yrityksiä hitaammin, kun huomioidaan mm. toimialojen väliset erot ja muut mahdolliset selittävät tekijät kuten yritysten koko ja ikä? Onko eri toimialojen välillä tässä suhteessa systemaattisia eroja?
- Miten suomalaisten yritysten (aineelliset ja aineettomat) Investoinnit ja osingot omistajille ovat kehittyneet verrattuna kilpailijamaihin, kun huomioidaan mm. toimialojen väliset erot ja muut mahdolliset selittävät tekijät kuten yritysten koko ja ikä?
- Mitkä tekijät selittävät suomalaisten yritysten hidasta kasvua?
- Millaisia politiikkasuosituksia yrityksiä koskevista havainnoista voidaan tehdä?

Kytkeä valtionneuvoston päätöksentekoon ja/tai politiikkavalmisteluun:

Hanke vastaa talousneuvoston tietotarpeisiin Suomea vaivaavan hitaan talouskasvun syistä ja mahdollisista keinoista nopeamman kasvun edellytysten vahvistamiseksi. Tietotarve kytkeytyy valtionneuvoston keskeisiin talous- ja kasvupolitiikan valintoihin sekä julkisen talouden suunnitteluun. Hankkeen tulokset tukevat kasvupolitiikan priorisointia, julkisen talouden sopeutuksen mitoitusta ja ajoitusta sekä skenaariopohjaista varautumista. Tulokset ovat käytettävissä seuraavalla hallituskaudella talous- ja elinkeinopolitiikan linjauksia valmisteltaessa ja eräiltä osin jo hallitusneuvotteluissa.

Tutkimushankkeelta edellytettävä raportointi:

Tutkimushankkeen tulee tuottaa tiivis Policy Brief -artikkeli tai väliraportti alustavista tuloksista 12/2026 (makrotarkastelu) ja 3/2027 (yritystarkastelu) sekä valtioneuvoston tutkimustoiminnan ohjeistuksen mukainen suomenkielinen, molemmat tarkastelut yhdistävä ja myös niiden keskinäiset synergiat huomioon ottava loppuraportti 6/2027.

Viitteet:

Ali-Yrkkö, J. et al. (2025) [Millaiset yritykset Suomessa kasvavat?](#) ETLA Raportit 168.

Calligaris, S. (2023) [The slowdown in Finnish productivity growth – causes and consequences](#). OECD Science, Technology and Industry Policy Papers No. 139.

Lindblad, A. et al. (2023) [Korkojen nousu hidastaa inflaatiota ja talouskasvua Suomessa](#). Suomen Pankin ajankohtaisia artikkeleita taloudesta Euro & talous 2023.

Maksimainen, J. et al. (2025) [Seizing Finland's growth opportunity](#). McKinsey & Company.

OECD (2025) [OECD Economic Surveys: Finland 2025](#). OECD Publishing, Paris

Tuottavuuslautakunta (2019) [Tuottavuuden tila Suomessa: Miksi sen kasvu pysähtyi, käynnistyykö se uudelleen?](#) Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:21.

Tuottavuuslautakunta (2024) [Tuottavuuden kasvu uudessa ympäristössä : Miten vihreä siirtymä ja geopolitiikka vaikuttavat tuottavuuteen?](#) Valtiovarainministeriön julkaisuja 2024:47

1.12 Avaruustoimialan kasvu ja kilpailukykyinen ekosysteemi – Suomi kasvuhakuisena ja vastuullisena avaruusvaltiona

Määräaika tutkimuksen valmistumiselle: 31.8.2027

Kustannusarvio: 200 000 €

Tietotarpeen tausta ja tutkimuksen tavoite:

Tausta

Globaalin avaruustalouden arvo on kasvanut voimakkaasti viimeisen vuosikymmenen aikana ja kasvun ennustetaan jatkuvan myös tulevaisuudessa. Globaalin avaruustalouden arvo on noin 600 mrd US dollaria. Kotimainen avaruustalous on kasvanut n. 400–700 milj. euroon. Ennusteiden mukaan globaalin markkinan koko saavuttaa 1800 miljardia dollaria vuonna 2035. Julkisen sektorin rahoitus avaruustoimintaan oli vuonna 2022 globaalisti noin 98 miljardia euroa, Euroopassa 12,9 miljardia euroa ja vastaavasti Suomessa 70 miljoonaa euroa.

OECD:n mukaan avaruustalouteen kuuluvat kaikki julkiset ja yksityiset toimijat, jotka osallistuvat avaruuteen liittyvien tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen, tuottamiseen ja käyttöön — tutkimuksesta ja kehityksestä aina infrastruktuurien, kuten maa-asemien, laukaisualustojen ja satelliittien, valmistukseen ja operointiin. Avaruustalous kattaa myös avaruuspohjaiset sovellukset, kuten navigointijärjestelmät, satelliittiviestinnän ja meteorologiset palvelut, sekä näiden toimintojen tuottaman tieteellisen tiedon. Määritelmän mukaan tästä seuraa, että avaruustalous ulottuu paljon avaruussektoria pidemmälle, koska se käsittää myös avaruudesta peräisin olevien tuotteiden, palveluiden ja tiedon yhä laajemmat ja jatkuvasti muuttuvat vaikutukset (sekä määrälliset että laadulliset) talouteen ja yhteiskuntaan. (OECD Handbook on Measuring the Space Economy)

Avaruustalous tukee muiden toimialojen kasvua. Avaruuspalvelut ja satelliittidatat ovat kriittisiä useille aloille, kuten meteorologialle, energialle, telekommunikaatiolle, liikenteelle ja kaupunkikehitykselle. Avaruustalous integroidaan yhä syvemmin talouteen ja yhteiskuntaan. Avaruuspalvelut eivät enää ole vain tekninen erikoisala, vaan ne läpäisevät laajasti yhteiskunnan rakenteita ja luovat merkittäviä sosioekonomisia hyötyjä.

Yksityiset investoinnit avaruustaloudessa kasvavat myös nopeasti. OECD:n näkee yksityisen rahoituksen, riskipääoman ja uusien yritysten määrän olevan voimakkaassa kasvussa avaruustaloudessa (OECD, 2022). Myös teknologinen kehitys on nopeaa, sillä uudet teknologiat ja toimijat muuttavat nykyistä markkinaa ja sen rakennetta, jotka olivat aiemmin lähinnä valtiollisten toimijoiden pelikenttää. Pienet satelliitit, uudet laukaisualustat ja lisääntyvät avaruuspalvelut muokkaavat alan rakenteita ja laskevat markkinoille tulon kustannuksia (OECD, 2022).

Avaruustoiminnan muuttuva kansainvälinen viitekehys

Korostuneen globaalilla toimintakentällä ja avaruustoiminnan lisääntyessä on tärkeää varmistaa toimivat ja yhteensopivat säännöt huomioiden kansainvälisen yhteisymmärryksen ja monenvälisen yhteistyön tarkeys. YK:n ja erityisesti sen avaruuden rauhanomaista käyttöä käsittelevä komitea (COPUOS) on keskeinen foorumi sen varmistamiseksi, että avaruustoimintaa ja siihen liittyvää sääntelyä harjoitetaan kansainvälisen oikeuden, erityisesti YK:n avaruussopimusten, mukaisesti.

Suomi on viime vuosina liittynyt myös oikeudellisesti sitomattomiin asiakirjoihin, joilla tähdätään avaruustoiminnan yhteisten sääntöjen tai niitä koskevan yhteisymmärryksen kehittämiseen. Esimerkiksi 21.1.2025 allekirjoitettu Artemis Accords sopimus merkitsee poliittista sitoutumista yhteistyön periaatteisiin

Kuun, Marsin, komeettojen ja asteroidien siviilitutkimukselle ja -käytölle rauhanomaisiin tarkoituksiin. Samaan aikaan työ- ja elinkeinoministeriö allekirjoitti myös Euroopan avaruusjärjestö ESA:n aloitteesta syntyneen Zero Debris –asiakirjan, joka pyrkii avaruusromun vähentämiseen. Myös EU-tasolla on nähty avaruussektoria koskevia lainsäädäntöaloitteita viime vuosina. Esimerkiksi komission kesäkuussa 2025 julkaisema EU Space Act -ehdotus (COM/2025/335) esittää harmonisoivaa sääntelyä avaruustoiminnan teknisiä vaatimuksia sekä luvittamista, rekisteröintiä ja valvontaa koskien.

Lisäksi on lukuisia muita aloitteita, joiden tarkoitus on yhtenäistää tai kehittää avaruustoimintaan liittyviä sääntöjä. Esimerkiksi Earth & Space Sustainability Initiative (ESSI) on kansainvälinen, monialainen yhteisö, joka kokoaa yhteen avaruusalan yrityksiä, rahoitus- ja vakuutussektorin toimijoita sekä sääntely- ja standardointiorganisaatioita kehittämään käytäntöjä avaruusympäristön turvalliseen ja vastuulliseen hyödyntämiseen. ESSI toimii käytännön tason foorumina, jossa kehitetään riskienhallinnan ja orbit safety -standardien soveltamista tilanteessa, jossa avaruusromun ja konstellaatioiden kasvu kuormittaa vakuutusmarkkinoita ja lisää systeemistä riskiä. ESSI:n työn painotus on linjassa ESA:n Zero Debris -linjausten kanssa, joissa tavoitteena on romun vähentäminen ja debris-neutraali toiminta kuluvan vuosikymmenen aikana.

Kansallinen tilannekuva ja tutkimustarve

Suomessa on toiminut vuodesta 2025 alkaen kansallinen Avaruustilannekeskus (FSSAC), joka tuottaa tilannetietoa avaruusympäristön ilmiöistä sekä satelliitti- ja avaruusromuriskeistä viranomaisille ja muille toimijoille. Toiminta kokoaa yhteen siviili- ja sotilasjohdon sekä kansalliset havaintojärjestelmät, ja sen tavoitteena on muodostaa koordinoitu, ajantasainen avaruustilannekuva.

Valtio kantaa kansainvälisoikeudellisen vastuun sen lainkäyttövallassa olevasta avaruustoiminnasta mukaan lukien korvausvastuu avaruusesineen kolmansille osapuolille aiheuttamista vahingoista maan päällä, ilmatilassa ja avaruudessa, joko ankaran vastuun tai tuottamusvastuun mukaisesti. Valtiolliseen ja ei-valtliolliseen avaruustoimintaan liittyy systeeminen riski; valtion avaruustoimintaan liittyvät riskit ovat rakenteellisesti hajautuneet eri viranomaisten kesken ja riskisyys on kasvussa, esimerkiksi yksityisen avaruustoiminnan ulkoistamisen sekä satelliittitoiminnan dual-use-käytön myötä. Myös esimerkiksi avaruusesineen siirtämiseen avaruudessa perustuvat liiketoimintamallit vaikuttavat valtion riskiin. Suomen valtion riskipositiota ei tällä hetkellä pystytä tarkasti määrittelemään. Vahingon realisoituessa, korvausten maksaminen aiheuttaisi suoran vaikutuksen valtion talouteen, koska Suomella ei ole esimerkiksi rahastoon perustuvaa mekanismia avaruusvahinkojen varalta (vrt. esim. ydinjätehuoltorahasto, öljysuojarahasto).

Myös globaalit vakuutusmarkkinat eivät kata kaikkia uusia riskejä, mitä kasvava avaruustoiminta on tuonut. Satelliittitoiminnan vakuuttamisvelvollisuus on kallista ja hidastaa investointeja sekä siirtää pääomia pois Suomesta.

Suomessa, eikä tiettävästi Euroopassakaan, ole käytössä eikä valmistelussa avaruusvahinkoihin tarkoitettuja vakuutus- tai kompensatiomekanismeja (rahastoja tai riskipoleja) valtion jäännösriskeille. Avaruustoiminnan kasvu, konstellaatioiden lisääntyminen ja vakuutusmarkkinoiden heikentynyt kapasiteetti lisäävät tarvetta kollektiivisille riskienhallintaratkaisuille

Avaruustalouden ollessa voimakkaassa globaalissa kasvussa, Suomen on tärkeä asemoitua kasvuhakuisena, mutta vastuullisena avaruusvaltiona. Avaruustalouden muutos lisää muun muassa geopoliittista riskiä sekä uusien yritystoimijoiden liiketoimintaan liittyvää riskiä, johon liittyviä kysymyksiä ei ole vielä pystytty riittävällä tavalla huomioimaan lainsäädännössä eikä valtion taloudessa.

Toimialan nopea kasvu, kymmenien tai jopa satojen satelliittien muodostamien ryhmien (nk. konstellatioiden) yleistymisen ja kiertoratojen ruuhkautuminen lisäävät törmäysriskiä ja näin ollen valtion laskennallista jäännösriskiä, mikä korostaa tutkimuksen kiireellisyyttä.

Liikenne- ja viestintäministeriö on tukenut tutkimushanketta ja huomionut tähän liittyen mm. työ- ja elinkeinoministeriön allekirjoittaman ESA:n Zero Debris Charter -asiakirjan, jonka tavoitteena on vähentää avaruusromua.

Suomalaisatelliittien riskiprofiili on toistaiseksi ollut maltillinen. Tilanne muuttuu kuitenkin nopeasti: satelliittien määrän kasvu ja kiertoratojen ruuhkautuminen lisäävät törmäysriskejä ja näin myös valtion laskennallista jäännösriskiä. Lainsäädäntö ei edellytä toimijoilta aktiivisia poistokyvykkyyksiä eikä taloudellisia varmistuksia satelliittien loppusijoitukselle. Toimijoiden ottamat vakuutukset eivät välttämättä kata valtion mahdollista vahingonkorvausvastuuta täysimääräisesti. Merkittävä osa alalle suunnatuista alkuvaiheen avustuksista ja alan lisäarvosta valuu ulkomaille vakuutusmaksuina.

Suomelle on strategisesti tärkeää turvata avaruusinfrastruktuurin jatkuvuus ja riippumattomuus. Valtion kokonaisriskiaseman ollessa jatkuvassa muutoksen tilassa, alan kasvu voisi nojata tehokkaaseen riskienhallintajärjestelmään, joka samalla vahvistaisi kotimaista avaruusekosysteemiä. Ekosysteemillä tarkoitetaan tässä toisiinsa kytkeytyneiden yritysten, organisaatioiden ja muiden toimijoiden verkostoa, jolla luodaan arvoa asiakkaille sekä yhteiskunnallisesti laajaa arvonlisää. Riskienhallinnan huomioiva ekosysteemi vahvistaisi avaruusalan hallittua kasvua ja yritysten kansainvälistä kilpailukykyä. Päätöksenteon tulee perustua ajankohtaiseen tutkittuun tietoon, mitä tällä hetkellä ei ole, valtion muuttuvasta riskiasemasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä käytettävissä olevista riskienhallintakeinoista. Tällaisia ovat esimerkiksi riskirekisterit, vakuutuspoolit, rahastot, yksittäiset vakuus-, takaus tai escrow-järjestelyt (kolmannen osapuolen hallinnoima varatili), MPL-vakuutukset (maximum potential loss (suurin mahdollinen vahinko) -laskentaan perustuvat vakuutukset) tai indemnity-sopimukset (yrityksen sopimusoikeudellinen sitoumus korvata valtiolle vakuutusmäärän ylittävät kustannukset tai sellaiset kustannukset, joita vakuutus ei kata).

Tässä kontekstissa on perusteltua tutkia, voisiko riskienhallintamallit kuten kansallinen avaruusvakuutusrahasto (jatkossa työnimenä lyhenne SAVR= Suomen avaruusvakuutusrahasto) toimia avaruusekosysteemin kasvun vauhdittajana toimien samalla valtion riskiaseman hallinnan välineenä. Tutkittua tietoa tarvittaisiin siitä, millainen rahaston peruslogiikka voisi olla. Voisiko Suomessa toimivat operaattorit kattaa riskejä riskiperusteisilla maksuilla rahastoon, jonka tuottoja hyödynnettäisiin ekosysteemin kasvuun ja sijoituksiin avaruustoimialalle. Voisiko samalla rahaston funktiona olla kattaa valtion jäännösriskijä, tukea loppusijoitusta ja aktiivista poistokyvykkyyttä sekä kytkeä maksut orbit safety -käyttäytymiseen (SSA/SST-tiedon hyödyntäminen, deorbit-suunnitelmat).

Tavoitteet

Tavoitteena on luoda malli Suomen avaruustoimialan kansainvälisesti kilpailukykyiselle kasvun ja riskienhallinnan ekosysteemille.

Tutkimushankkeella varmistetaan, että Suomella on ajantasainen ja vahva tietopohja avaruuslainsäädännön ja riskienhallintajärjestelmän jatkokehittämiseksi, mikä on tarpeen ennakoitavan, kilpailukykyisen ja riskit huomioivan sääntely- ja toimintaympäristön luomiseksi ja ylläpitämiseksi nopeasti muuttuvassa globaalissa avaruustoimintaympäristössä.

Kysymykset, joihin tietotarve kohdentuu:

1. Valtion taloudellisen riskiaseman määrittäminen ja hallinta (kvantitatiivinen analyysi todennäköisistä vahinkoskenaarioista sekä riskin kumuloitumisesta)

- Millä menetelmillä Suomen valtion kvantitatiivinen riskiasema tulisi määrittää ja mitkä tekijät vaikuttavat siihen keskeisesti?
- Millä menetelmillä tulisi arvioida valtion odotusarvoista ja skenaariopohjaista riskiaseman kehitystä 10 vuoden aikana suhteessa toimialan ennustettuun kasvuun?
- Mitä keinoja on valtion riskiposition ajantasaiseen seurantaan ja hallintaan tai mitä tarvittaisiin lisää?

Tutkimuksen toteuttaja antaa ehdotuksen/johtopäätökset/suositukset riskienhallintajärjestelmäksi riskiaseman reaaliaikaiseen seurantaan ja hallintaan.

2. Kilpailukykyinen avaruustoimialan kasvua luova riskienhallinnan ekosysteemi

- Mitä valtion vastuun riskienhallintamalleja on kansainvälisesti käytössä ja millainen rooli niillä on verrokkimaiden avaruusalan ekosysteemissä? Oikeudellinen ja taloudellinen analyysi. Suhde valtiosääntöisiin reunaehtoihin sekä kansainväliseen- ja EU-sääntelyyn. Kansainvälinen oikeusvertailu.
- Millä keinoin avaruusalan riskienhallinnan ekosysteemissä voidaan tasapainottaa valtion taloudelliset intressit sekä avaruustoimialan kasvu ja investointihoukuttelevuus? Miten eri riskienhallintamallit vaikuttavat kotimaisten yritysten pääomakustannuksiin ja kykyyn houkutella kansainvälisiä investointeja?
- Miten tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen kansallinen avaruusvakuutusrahasto (SAVR) olisi riskienhallintamallien joukossa yhteensovittamaan avaruustoimialan kasvua ja valtion riskienhallintaa? Millä rakenteella ja toimintalogiikalla rahastomalli olisi toteutettavissa?
- Sijoitustoiminnan periaatteet: Millä vakavaraisuusrajoilla ja instrumenteilla rahasto voisi harjoittaa rajattua sijoitustoimintaa edistämään avaruusalan kasvua ja vaarantamatta riskienhallinnan tehtävää?

3. Vaikutusten arviointi ja kilpailukyky: Johtopäätökset riskienhallintajärjestelmän vaikutuksista kotimaisen avaruustoimialan kasvuun, kilpailukykyyn ja investointeihin.

Kytkeä valtioneuvoston päätöksentekoon ja/tai politiikkavalmisteluun:

Nykyinen hallitusohjelma painottaa huoltovarmuuden, kriittisen infrastruktuurin turvaamisen, ennakoitavan sääntely-ympäristön ja teknologisen kilpailukykyyn vahvistamista. Avaruustoiminta on näiden tavoitteiden ytimessä, ja sen nopea kasvu muuttaa valtion vastuita ja riskiasemaa. Hanke tuottaa ajantasaisen riskianalyysin ja pohjan sääntelyn kehittämiseksi muuttuneessa turvallisuus- ja teknologiaympäristössä. Hanke myös tukee tulevan hallitusohjelman sisällön suunnittelua.

Avaruusstrategia 2030 korostaa, että avaruuspalvelut ovat kriittinen osa Suomen turvallisuutta ja huoltovarmuutta, ja riskienhallinta on strategian läpileikkaava teema. Strategiassa tuodaan esiin, että muuttunut geopoliittinen ympäristö ja kiristyneet turvallisuustilanteet edellyttävät systemaattista varautumista ja riskien hallintaa avaruusjärjestelmissä. Strategia painottaa muun ohella tarvetta kehittää ja ylläpitää avaruustilannekuvaa, joka luo pohjan avaruusinfrastruktuurin riskienhallinnalle. Lisäksi se sisältää oman tavoitteen avaruuspalveluiden saatavuuden varmistamisesta kaikissa tilanteissa, mikä on riskienhallintaa valtion näkökulmasta. Avaruuspalveluiden saatavuuden varmistaminen on myös yksi Yhteiskunnan turvallisuusstrategian tehtävistä. Avaruusstrategia ei suoraan käsittele riskienhallintakeinoja tai malleja, valtion jäännösriskiä, konkreettista riskiluokitusta toimijoille taikka riskienhallinnan kansallista rekisteriä. Ne on kuitenkin tuotu esiin avaruusstrategiasta annetuissa lausunnoissa.

Hankkeen tuloksia hyödynnetään suoraan avaruustoimintalain ja siihen liittyvissä asetusten jatkovalmistelussa tuomalla päätöksenteon pohjaksi ajantasainen kvantitatiivinen arvio valtion dynaamisesta riskipositioista, kansainvälisesti vertailtu ja sovellettavissa oleva malli insolvenssi ja haltuunottomenettelyille sekä analyysi eri riskienhallintainstrumenttien oikeudellisesta ja taloudellisesta soveltuvuudesta Suomen oloihin; tuotettu riskimatriisi ja vaiheistettu tiekartta tukevat viranomaistoimivaltuuksien kehittämistä, valtion vastuiden ennakoitavaa rajaamista ja kansainvälisiin velvoitteisiin varautumista, ja niitä voidaan hyödyntää myös budjettivalmistelussa, investointi ja aluekehityspolitiikan tukena sekä kotimaisen avaruusalan yritysten ohjauksessa siten, että sääntely, vakuutusvaatimukset ja markkinakehitys muodostavat keskenään johdonmukaisen kokonaisuuden; lisäksi tutkimuksen suositukset voivat toimia perustana EU vaikuttamiselle, kansainväliselle koordinaatiolle ja Suomen aseman vahvistamiselle avaruuspolitiikan vastuullisena ja ennakoivana toimijana. Hankkeen tuottamaa riskimallia voidaan hyödyntää jatkossa myös valtion tilannekuvassa ja avaruusalan vuosittaisessa riskiraportoinnissa.

Tutkimushankkeelta edellytettävä raportointi:

Tutkimushankkeesta tulee tuottaa Valtioneuvoston tutkimustoiminnan ohjeistuksen mukainen englanninkielinen loppuraportti.

Lisäksi hankkeen aikana tulee tuottaa 1–2 Policy Brief -artikkelia ja hankkeen lopussa keskeisistä tuloksista tulee tuottaa diaesitys.

Viitteet:

European Space Policy Institute [ESPI](#).

OECD (2022), [OECD Handbook on Measuring the Space Economy, 2nd Edition](#). OECD Publishing, Paris.

OECD (2012) [OECD Handbook on Measuring the Space Economy](#). OECD Publishing, Paris.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2022) [Suomen osallistuminen Euroopan avaruusjärjestön miehitettyjen avaruuslentojen ja avaruuden tutkimuksen ohjelmaan : Selvitys taloudellisista ja yhteiskunnallisista hyödyistä](#). Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2022:11.

[United Nations Register of Objects Launched into Outer Space](#).

Piirainen, K. A. et al. (2022) [Avaruus arjessamme: –Avaruustoiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus \(AVARTAVA\) loppuraportti](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:28.

Valtioneuvosto (2025) [Avaruusstrategia 2030](#). Valtioneuvoston julkaisuja 2025:6.

2. Sosiaalinen ja terveydellinen kestävyys

2.6 Työikäisten naisten terveys ja työkyky

Määräaika tutkimuksen valmistumiselle: 30.6.2028

Kustannusarvio: 300 000 €

Tietotarpeen tausta ja tutkimuksen tavoite:

Naisten terveys ja työkyky ovat keskeisiä sekä väestön hyvinvoinnin että työelämän kestävyys- ja väestörakenteen muutokseen vastaamisen kannalta. Suomessa naiset muodostavat hieman yli puolet väestöstä (50,5 %) ja elävät keskimäärin noin viisi vuotta miehiä pidempään (Tilastokeskus 2026a). Eliniän piteneminen ja tarve pidentää työuria korostavat entisestään naisten hyvinvointiin ja työkykyyn liittyvien tekijöiden ymmärtämistä. Naisten työvoimaosuus on Suomessa kansainvälisesti vertaillen korkea: 67 prosenttia 15–74-vuotiaista naisista osallistuu työvoimaan. Samalla naiset muodostavat lähes puolet koko työvoimasta. (Tilastokeskus 2026c) Naiset tekevät kuitenkin yhä miehiä useammin osa-aikatyötä ja kantavat valtaosan hoivavastuusta, mikä vaikuttaa työuriin, tuloihin ja eläketurvaan (Tilastokeskus 2026b).

Eriarvoisuus voi kumuloitua työuran aikana ja lisätä työkyvyttömyysriskiä. Naiset ovat kokeneet miehiä useammin toimintarajoitteita terveysongelman vuoksi ja 20–64-vuotiaista naisista 31 prosenttia on ilmoittanut joutuneensa tinkimään muun muassa lääkkeistä ja lääkärikäynneistä rahanpuutteen vuoksi (THL 2025). Väestön terveys- ja hyvinvointikatsauksen 2025 mukaan painopistettä olisikin siirrettävä entistä vahvemmin ennaltaehkäisyyn ja terveyden edistämiseen, jotta terveyserot eivät kasva ja palvelujärjestelmä pysy kestävässä (Kestilä & Karvonen, 2025). Tämä koskee läpileikkaavasti myös naisten terveyttä.

Naiset kokevat miehiä useammin pitkittyneitä oireita ja sairauksia, jotka vaikuttavat työkykyyn ja työssä jaksamiseen. Monet naistyyppilliset oireet ja sairaudet, kuten vaihdevuodet, migreeni, endometrioosi ja munasarjojen monirakkulaoireyhtymä (PCOS), heikentävät toimintakykyä ja lisäävät sairauspoissaoloja ja sairaana työskentelyä. Esimerkiksi hoitamattomat vaihdevuosisoireet ovat tutkimusten mukaan merkittävä työkykyhaaste ja aiheuttavat Suomessa vuosittain yli sadan miljoonan euron tuottavuuskustannukset poissaolojen tai sairaana työskentelyn vuoksi (Malmberg et al. 2024; Saarinen et al. 2024). Migreeniä esiintyy noin kymmenesosalla aikuisista ja se on kolme kertaa yleisempää naisilla kuin miehillä (Terveyskirjasto 2024). Tanskassa migreeni selittää jopa 14 prosenttia sairauspoissaaloista (Dansk Industri 2025). Autoimmuunisairaudet, kuten nivelreuma ja kilpirauhasen vajaatoiminta ovat naisilla moninkertaisesti yleisempiä ja vaikuttavat naisten työkykyyn (Duodecim 2025). Myös mielenterveyden häiriöt ovat naisilla yleisiä. Työikäisistä naisista viidennes on ilmoittanut käyttäneensä terveyspalveluja mielenterveysongelmien vuoksi (THL 2025). Naiset saavat myös pitkistä sairauspoissaaloista korvattavaa sairauspäivärahaa useammin kuin miehet. Mielenterveysperusteiset poissaolot ovat yleistyneet jyrkimmin alemmassa toimihenkilöasemassa olevilla naisilla. (Kela 2025)

Sukupuolten välisiä eroja on havaittu myös hoidon saatavuudessa ja vaikuttavuudessa. Useissa kansainvälisissä tutkimuksissa on osoitettu, että naiset saavat miehiä harvemmin tehokkaimpia hoitomuotoja esimerkiksi sepelvaltimotautidissa tai aivoinfarkteissa. Oireita tunnistetaan heikommin, mikä johtaa viiveisiin diagnooseissa ja vaikuttaa hoitotuloksiin. Suomessa naiset käyttävät miehiä enemmän sekä julkisen terveydenhuollon avopalveluja että työterveyshuollon palveluja (THL 2026; Nissinen & Soini 2026). Naiset ovat kuitenkin kokeneet miehiä useammin saaneensa riittämättömästi terveydenhuollon vastaanottopalveluita. Terve Suomi -tutkimuksen mukaan noin neljännes naisista koki saaneensa riittämättömästi lääkärin vastaanottopalveluita. (THL 2025)

Työelämän rakenteet kytkeytyvät tiiviisti naisten terveyteen. Työ on Suomessa edelleen voimakkaasti sukupuolen mukaan jakautunutta: palvelualat sekä sosiaali- ja terveydenhuolto työllistävät suuren osan naisista. Nämä alat ovat sekä fyysisesti että emotionaalisesti kuormittavia, ja vuorotyö lisää kuormitusta entisestään. Naiset kokevat miehiä yleisemmin kiirettä, työuupumusta ja tunnekuormitusta.

(Työterveyslaitos 2025; Työterveyslaitos 2024) Sairauspoissaolot ovat kunta-alalla selvästi yleisempiä naisilla kuin miehillä, ja erityisesti mielenterveyteen liittyvät poissaolot ovat kasvaneet nuorten naisten keskuudessa. Työolojen kuormittavuus sekä hoivavastuut voivat yhdessä heikentää työssä jatkamisen edellytyksiä. (Laaksonen et al. 2010)

Väestörakenteen muutos lisää aiheen ajankohtaisuutta. Ikääntyvän väestön hoivan tarve kasvaa nopeasti, ja hoivavastuu kohdistuu Suomessa edelleen ennen kaikkea naisiin. Tämä luo kuormaa sekä naisten hyvinvoinnille että työelämän rakenteille. Samalla työikäisen väestön kasvu perustuu yhä vahvemmin maahanmuuttoon, ja työvoiman riittävyys edellyttää, että nykyiset työikäiset, erityisesti naiset, voivat pysyä työssä entistä pidempään.

Vaikka sukupuolten välisiä eroja terveydessä ja työkyvyssä on tutkittu Suomessa laajasti, nimenomaan työikäisten naisten terveydestä, oireista, hoitokokemuksista ja niiden yhteydestä työkykyyn tarvitaan yhä tietoa. Tarvitaan tutkimusta, joka yhdistää terveystiedot, työterveyskäynnit, työkyvyttömyyden, työhyvinvoinnin ja eläkeaikeet ja tarkastelee niiden yhteyksiä sosioekonomisen aseman, toimialan, työkuormituksen ja terveyskäyttäytymisen mukaan. Merkittäviä tutkimuspanostuksia aiheeseen on jo tehty esimerkiksi Norjassa ja Tanskassa, mikä luo pohjaa tiedon jakamiselle ja palvelujärjestelmän kehittämiselle myös pohjoismaisessa yhteistyössä.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa kokonaisvaltaista tietoa naisten terveyden, työkyvyn ja työssä jatkamisen yhteyksistä. Tutkimuksessa tulee selvittää, miten naisten terveyshaasteet ovat yhteydessä työkyvyttömyysriskiin, sairauspoissaoloihin ja sairaana työskentelyyn. Tutkimuksessa tulee tutkia myös sitä, miten yllä mainitut yhteydet vaihtelevat sosioekonomisen aseman, toimialan, työkuormituksen, työaikamuodon, terveyskäyttäytymisen ja koetun terveyden mukaan sekä sitä, miten terveydenhuollon mahdolliset sukupuolittuneet käytännöt vaikuttavat naisten työuriin, työterveyshuollon käyttöön ja eläkeaikeisiin.

Tutkimushankkeessa tulee tuottaa kirjallisuuskatsaus naisten terveydestä ja sen yhteydestä työkykyyn. Lisäksi tutkimuksessa tulee vertailla eroja sukupuolten välillä ja tutkia miten suomalaisten työikäisten naisten terveys ja työkyky eroaa muihin pohjoismaihin vertailtaessa. Hankkeessa tulee antaa suosituksia suomalaiselle sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmälle siitä, miten naisten yleisiä terveysongelmia ja naistyyppisiä oireita voitaisiin paremmin tunnistaa palvelujärjestelmässä ja siten edistää naisten työkykyä, työssä jaksamista ja työuria. Tutkimushanke tukee myös sotepalvelujärjestelmän kustannustehokkuuden kehittämistä. Tutkimuksen odotetaan tuottavan sekä laadullista että määrällistä tietoa käyttäen laajasti eri aineistoja ja tutkimusmenetelmiä.

Tietopohjan vahvistaminen ja kehittämissuosituksen laatiminen tukee tietoon pohjautuvaa päätöksentekoa ja sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannusvaikuttavaa kehittämistä. Inhimillisen kärsimyksen torjumisen lisäksi naisten terveyden edistäminen vähentää sairauspoissaoloja ja vahvistaa naisten työuria eri vaiheissa, millä on myönteisiä vaikutuksia esimerkiksi työvoimapulasta kärsiville naisennemmistöisille sote- ja kasvatusaloille.

Kysymykset, joihin tietotarve kohdentuu:

Tutkimuksella pyritään vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Miten naisten yleiset terveysongelmat ja naistyyppiset oireet ovat yhteydessä työkykyyn, sairauspoissaoloihin ja sairaana työskentelyyn?

2. Millaisia eroja terveyden, työkyvyn ja työssä jatkamisen kohdalla on havaittavissa sukupuolten, sosioekonomisten ryhmien, toimialojen, työkuormituksen, työaikamuotojen ja terveystyöskäytymisen välillä?
3. Miten suomalaisten työikäisten naisten terveys ja työkyky eroaa muihin pohjoismaihin verrattaessa?
4. Miten sukupuolittuneet erot terveystaloudissa vaikuttavat naisten työurien, työstä poissaoloihin ja työkyvyttömyyden riskiin?
5. Mitä palvelujärjestelmän kehittämistarpeita on tunnistettavissa naisten terveyden ja työkyvyn sekä palveluiden kustannusvaikuttavuuden vahvistamiseksi?

Kytkeä valtioneuvoston päätöksentekoon ja/tai politiikkavalmisteluun:

Tutkimushanke tuottaa tutkittua tietoa hallitusohjelman toimeenpanon (ja päätöksenteon) tueksi. Hanke tarjoaa tietoa ja suosituksia, jotka tukevat Työkykyinen Suomi -ohjelman ja Työelämän mielenterveysohjelman toimeenpanoa sekä edistävät työelämän tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tavoitteita. Naisten terveyteen ja työkykyyn liittyvien ongelmien tunnistamisella voidaan vahvistaa ennaltaehkäisyä, palvelujen vaikuttavuutta ja oikea-aikaisuutta sekä hillitä sosiaali- ja terveystalouden kustannusten kasvua. Tulokset ovat hyödynnettävissä työelämä-, terveys-, tasa-arvo- ja sosiaalipolitiikan valmistelussa.

Tutkimushankkeelta edellytettävä raportointi:

Hankkeessa tuotetaan kirjallisuuskatsaus, joka pohjustaa ja suuntaa hankkeen toteutusta, 31.10.2026 mennessä. Valtioneuvoston tutkimustoiminnan ohjeistuksen mukainen suomenkielinen loppuraportti ja tiivis, 3–5 sivun Policy Brief 31.05.2028 mennessä.

Viitteet:

Dansk Industri (2025) [Investering i kvindens sundhed er en investering i vores samfundsekonomi](#).

Duodecim (2025) [Autoimmuunisairaudet](#). Terveyskirjasto.

Kela (2025) [Tietopaketti: sairauspoissaolot ja sairauspäiväraha](#).

Kestilä, L. & Karvonen, S. (toim.) (2025) [Ratkaisuja kestävästä yhteiskunnan rakentamisesta: Väestön terveys- ja hyvinvointikatsaus 2025](#). Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitos.

Laaksonen, M. et al. (2010) [Gender differences in sickness absence - the contribution of occupation and workplace](#). Scandinavian Journal of Work, Environment & Health, 36(5): 394-403.

Malmberg, C. et al. (2024) [Productivity loss related to vasomotor symptoms \(VMS\) during menopausal transition among women in the Nordics](#). IHE Report 2024:9, IHE: Lund, Sweden.

Nissinen, S. & Soini, S. (2026) [Työterveyshuollon tilannekuva](#). Työterveyslaitos.

Saarinen, T. et al. (2024) [Climacteric status at age 46 is associated with poorer work ability, lower 2-year participation in working life, and a higher 7-year disability retirement rate: a Northern Finland Birth Cohort 1966 study](#). Menopause 31(4): 275-281.

Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitos (2025) [Aikuisväestön hyvinvointi ja terveys – Terve Suomi 2024](#).

Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitos (2026) [Avohilmo: Terveystalouden avohoidon käynnit ikäryhmittäin, sukupuolittain ja hyvinvointialueittain](#).

Tilastokeskus (2026a) [Sukupuolten tasa-arvo](#).

Tilastokeskus (2026b) [Sukupuolten tasa-arvo: Työelämä](#).

Tilastokeskus (2026c) Tietokantataulukko: Väestö työmarkkina-aseman, sukupuolen ja iän mukaan, 2009-2025.

Valtioneuvosto (2023) [Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023](#). Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58.

Väänänen, A. & Olakivi, A. (2025). [Vuorovaikutukseen liittyvä tunnekuormitus sukupuolittuneessa työelämässä](#). Työterveyslaitos.

Väänänen, A. et al. (toim.) (2024) [Työn Suomi: Työolot, työkyky ja työhyvinvointi Terve Suomi - tutkimuksessa](#). Työterveyslaitos.

2.7 Lapsen elatusavun viranomaisjärjestelmä ja elatuksen turvaaminen vanhempien asuessa erillään

Määräaika tutkimuksen valmistumiselle: 31.8.2027

Kustannusarvio: 220 000 €

Tietotarpeen tausta ja tutkimuksen tavoite:

Lapsen elatuksesta annetun lain (704/1975, jälj. elatuslaki) sekä elatustukilain (580/2008) mukainen järjestelmä muodostaa kokonaisuuden, jonka tarkoituksena on yhtäältä varmistaa vanhempien ensisijaisen elatusvastuun toteutuminen lapseen nähden, toisaalta turvata lapsen oikeus riittävään elatukseen silloin, kun vanhempia on vain yksi tai vanhemmilla ei ole elatuskykyä. Lapsen elatusta vahvistavien viranomaisten toimintaa määrittävä sääntely ja rakenteet ovat olennainen osa elatuksen järjestelmää.

Lapsen elatuksen järjestelmä on rakentunut pitkän ajan kuluessa, eikä sitä ole tarkasteltu tai uudistettu kokonaisuutena. Lapsen elatukseen liittyviä tehtäviä hoitavat samanaikaisesti hyvinvointialueet ja tuomioistuimet, elatustuen toimeenpanon sekä elatusapusaatavan perinnän osalta Kela, ja elatusapusaatavan ulosmittauksen osalta Ulosottolaitos. Näiden viranomaisten tehtävänjaon toimivuutta ei ole arvioitu muun muassa vanhempien erojen, uusperheiden ja lasten erilaisten tapaamis- ja asumisratkaisujen yleistyttyä. Eri selvityksissä on todettu, että elatuksen vahvistaminen tai muuttaminen oikeusteitse voi olla hidasta, raskasta ja aiheuttaa huomattavia kustannuksia (ks. esim. sosiaali- ja terveysministeriö 2025, Jauhiainen et al. 2024). Tämä voi osaltaan johtaa siihen, että lapsen elatusapu jää vahvistamatta tai tehdyt elatusratkaisut vanhentuvat. Tilanne kuormittaa yksilöiden ja perheiden lisäksi myös tuomioistumia ja julkista taloutta (ks. esim. oikeusministeriö 2024).

Viimeaikaiset selvitykset (Jauhiainen et al. 2024, sosiaali- ja terveysministeriö 2025, Vaitomaa ja Särkelä 2025) ovat tuoneet esiin tarpeen tarkastella elatuksen määräytymistä, viranomaisprosessien toimivuutta ja lasten ja vanhempien yhdenvertaista kohtelua elatusasioissa. Selvityksissä on ehdotettu elatusjärjestelmän uudistamista kokonaisuutena.

Selvityksissä on havaittu, että hyvinvointialueilla ja tuomioistuimissa sovelletaan osin keskenään erilaisia periaatteita lapsen elatuksen määrittämisessä. Eroja on muun muassa vanhempien elatuskyvyn todentamisessa ja elatussopimusten kestoissa. Erilaisten viranomaiskäytäntöjen taustalla näyttää olevan myös erilaisia tulkintoja vanhempien sopimusvapaudesta ja lapsen edusta. Yhtäältä lapsen eduksi on voitu tulkita mahdollisimman muuttumaton tilanne, jolloin elatussopimus vahvistetaan mahdollisimman pitkäksi ajaksi. Toisaalta lapsen edun mukaisena on voitu nähdä lapsen tarpeen ja vanhempien todellisen elatuskyvyn mukainen elatusapu, jolloin elatussopimus vahvistetaan vain määräajaksi siinä tarkoituksessa, että elatusavun tasoa tarkistetaan uudella sopimuksella (tai tuomiolla). Vuosiksi eteenpäin vahvistettu elatusratkaisu saattaa kuitenkin vanhentua olosuhteiden muuttuessa. Määräaikaisen elatussopimuksen voimassaolon päättyessä saatetaan puolestaan joutua tilanteeseen, jossa lapsi jää kokonaan vaille hänelle kuuluvaa elatusta. (Ks. esim. sosiaali- ja terveysministeriö 2025.)

Vanhempi saattaa myös erimielisyyksien pelossa vältellä elatusapuasian esille ottamista toisen vanhemman kanssa. Se, ettei elatusavusta ole pakko sopia, asettaa erityisesti pienituloiset yhden vanhemman perheet haavoittuvaan asemaan, koska elatusapu tai elatustuki voi jäädä kokonaan saamatta. (Ks. Jauhiainen et al. 2024.) Vaikeudet elatusratkaisun vahvistamisessa tai uusimisessa voivat heijastua lapsen elämään tuottaen siihen merkittäviäkin haasteita. Elatuksen laiminlyönti voi olla myös taloudellisen väkivallan väline (Kaittila et al. 2024, Vaitomaa et al. 2025).

Pohjoismaisessa vertailussa Suomen järjestelmä poikkeaa erityisesti sen harkintapainotteisuuden ja vanhempien sopimishalukkuuden korostumisen vuoksi. Ruotsissa ja Norjassa elatusavun määrittäminen ja elatustukioikeuden selvittäminen ovat viranomaisvetoisempia ja vähemmän yksilöllistä harkintaa sisältäviä prosesseja, mikä voi keventää perheiden omaa taakkaa, ehkäistä erimielisyyksiä ja parantaa ratkaisujen ennakoitavuutta ja johdonmukaisuutta.

Tutkimuksessa tulee tarkastella lapsen elatusavun määrittämisen ja vahvistamisen sekä elatustukea koskevan järjestelmän uudistamisvaihtoehtoja monimenetelmäisesti toteutettuun pohjoismaiseen vertailuun perustuen. Tutkimuksen tavoitteena on löytää ratkaisuja, jotka lisäävät elatusjärjestelmän ennakoitavuutta, selkeyttä ja yhdenvertaisuutta sekä parantavat lapsen oikeuksien toteutumista ja perheiden hyvinvointia. Tutkimuksella haetaan tietoa keinosta lisätä suomalaisen viranomaisjärjestelmän vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta tehtävässään turvata lapsen oikeus elatukseen vanhempien asuessa erillään. Tutkimuksessa muodostetaan pohjoismaiseen vertailuun perustuen elatusjärjestelmän toteuttamisen malleja Suomen kontekstissa ja arvioidaan näitä malleja lapsen elatuksen turvaamisen ja kustannusten näkökulmista.

Tutkimus tarjoaa tutkimustietoa lainsäädännön uudistamisen tueksi. Tulokset palvelevat pääministeri Orpon hallitusohjelman tavoitteita lapsen aseman vahvistamisesta erotilanteissa ja luovat pohjaa seuraavan hallituksen työlle.

Kysymykset, joihin tietotarve kohdentuu:

Pohjoismainen vertailu:

- Miten Ruotsin, Norjan ja Tanskan elatusjärjestelmät eroavat Suomen järjestelmästä elatusavun määrittämisen ja tason, elatusavun vahvistamisprosessin, elatusratkaisun ennakoitavuuden ja joustavuuden, elatusapua täydentävän tai korvaavan etuuden määrittämisen ja sen toimeenpanon, sekä eri viranomaisten roolien ja keskinäisen tehtävänjaon osalta?
- Mitä hyötyjä ja haasteita verrokkimaissa on tunnistettu lapsen elatuksen turvaamiseen ja elatusjärjestelmän toimivuuteen liittyen?

Elatusjärjestelmän uudistaminen Suomessa:

Pohjoismaiseen vertailuun perustuen muodostetaan ja arvioidaan vaihtoehtoisia malleja lapsen elatusjärjestelmän uudistamiseksi siten, että

- järjestelmä olisi nykyistä selkeämpi, ennakoitavampi ja kevyempi;
- elatusratkaisut vastaisivat paremmin lasten ja vanhempien ajantasaisia ja muuttuvia olosuhteita sekä erilaisia asumis- ja tapaamisratkaisuja;
- elatusjärjestelmä turvaisi lapsen oikeuden elatukseen myös niissä tilanteissa, joissa vanhempi laiminlyö elatusvastuunsa, vanhemmalla ei ole elatuskykyä, tai elatussopimusta tai -tuomiota ei ole;
- tarve turvautua oikeusprosesseihin vähenisi tai poistuisi
- elatuksesta sopimisen ja päättämisen prosesseista johtuvat kustannukset vanhemmille ja julkistaloudelle vähenisivät.

Mitä muutoksia hahmoteltu uudistus vaatisi lapsen elatuksen turvaamisen sääntelyyn liittyen:

- lapsen elatuksen turvaamisen periaatteisiin?
- elatusavun määrittämiseen ja laskentaan?
- elatusavun vahvistamisen prosessiin?

- elatustuen myöntämiseen ja toimeenpanoon?
- hyvinvointialueiden, tuomioistuinten ja Kelan rooleihin ja keskinäiseen tehtävänjakoon ja resursseihin?

Kytkeä valtionneuvoston päätöksentekoon ja/tai politiikkavalmisteluun:

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa on useita kirjauksia, jotka kytkeytyvät lapsiperheiden vanhempien erotilanteisiin. Hallitusohjelma sisältää muun muassa tavoitteen lasten oikeuksien toteutumisen edistämisestä yhteiskunnan kaikilla sektoreilla, sekä tavoitteen selvittää mahdollisuudet lapsen aseman parantamiseen vaikeissa erotilanteissa ja oikeusprosesseissa.

Hyväksyessään hallituksen esityksessä HE 115/2025 vp ehdotetut muutokset elatustukilakiin, lapsen elatuksesta annettuun lakiin sekä tulotietojärjestelmälakiin eduskunta edellytti, että valtioneuvosto jatkaa lapsen elatukseen liittyvän sääntelyn, perheoikeudellisen palvelu- ja päätöksentekojärjestelmän sekä lasten ja perheiden sosiaaliturvan kehittämistä (ks. EV 128/2025 vp).

Parlamentaarisessa sosiaaliturvakomiteassa on tunnistettu elatusjärjestelmän yhteys lasten ja perheiden toimeentulon turvaamiseen ja etuuksien käyttöön vanhempien asuessa eri talouksissa. Komitea julkaisee ehdotuksensa lapsiperheiden sosiaaliturvan kehittämiseksi osana loppumietintöään vuoden 2026 lopulla.

Tutkimuksen tavoitteena on syventyä tunnistettuihin kehittämistarpeisiin ja pohjustaa mahdollista lapsen elatuksen kokonaisuuden uudistamista tulevilla hallituskaudella.

Tutkimushankkeelta edellytettävä raportointi:

Hankkeessa tuotetaan suomenkielinen loppuraportti Valtioneuvoston tutkimustoiminnan ohjeistuksen mukaisesti. Lisäksi tuotetaan tiivis PowerPoint-esitys, jossa kuvataan tutkimuksen keskeisiä tuloksia.

Hankkeen varsinaisia tuloksia pohjustava ja loppuraportin osaksi tuleva pohjoismainen vertailu toimitetaan väliraporttina (Word) hankkeen seurantaryhmälle 31.3.2027 mennessä. Lisäksi tutkimuksen alustavat tulokset ja suositukset tulee esitellä seurantaryhmälle, ja niistä tulee laatia Policy Brief -tyylinen tiivistelmä 31.3.2027 mennessä.

Viitteet:

Jauhiainen, S. et. al (2024) [Lapsiperheiden pienituloisuus, sosiaaliturva ja asumisjärjestelyt. LAPSOSET-hankkeen loppuraportti](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:35.

Kaittila, A. et. al (2024) [Lapsiin kohdistuva taloudellinen väkivalta](#). Yhteiskuntapolitiikka 89 (2024):5–6.

Oikeusministeriö (2024) Oikeusvaltion takeet ja oikeuslaitoksen kehittäminen -työryhmän lausuntopyynnön liite: [Oikeuslaitostyöryhmän alustavat toimenpide-ehdotukset 30.9.2024](#) (pdf).

Sosiaali- ja terveysministeriö (2025) [Elatustukijärjestelmän uudistamista valmisteleavan työryhmän loppumietintö](#). Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2025:23.

Vaitomaa, J. et al. (2025) [Selvitys vaativista erotilanteista ja palvelujärjestelmästä : Kansallisen lapsistrategian toimenpide 12](#). Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2025:12.

3. Ekologinen kestävyys

3.2 AMOC ja muut ilmastomuutoksen keikahduspisteet suomalaisessa yhteiskunnassa

Määräaika tutkimuksen valmistumiselle: 31.12.2027

Kustannusarvio: 300 000 €

Tietotarpeen tausta ja tutkimuksen tavoite:

Ilmaston lämpeneminen johdattaa maapallon ilmastojärjestelmää kohti kriittisiä keikahduspisteitä, joiden ylittäminen aiheuttaa merkittäviä ja peruuttamattomia muutoksia koko järjestelmän toiminnassa. Tiedeyhteisö on tunnistanut 16 ilmastojärjestelmän osaa, joiden on arvioitu saavuttavan keikahduspisteen ilmaston lämmitessä (Rockström 2025). Tällaisiin lukeutuvat muun muassa Grönlannin ja Länsi-Antarktiksien jäätiköiden sulaminen (+1,5 - 6 °C), boreaalisen metsävyöhykkeen supistuminen (3,7 - >6 °C), Amazonin sademetsän kuivuminen (2 - 3,7 °C) sekä Atlantin meridionaalisen kiertoliikkeen (AMOC, myös Atlantin termohaliinikierto) pysähtyminen (3,7 - 6 °C). Keikahduspisteet vaikuttavat myös toisiinsa ja voivat ketjuuntua, esim. Grönlannin jäätiköiden sulaminen tuo makeaa vettä Atlantiin, joka hidastaa AMOCia, joten kokonaiskuvan ylläpito on tärkeää. Kotimaisessa ja Pohjoismaisessa julkisessa keskustelussa ovat nousseet viime aikoina esille mahdolliset AMOC-kiertoliikkeessä tapahtuvat muutokset, joiden on argumentoitu etenevän nopeammin, kuin vaikkapa IPCC:n arvioissa. Tämä on herättänyt huolta ja noussut yhteiskunnalliseen keskusteluun Suomessa.

AMOC virtauksen heikentyminen tai pysähtyminen aiheuttaisi merkittäviä, jopa katastrofaalisia ilmastomuutoksia heikentäen merkittävästi mm. kotimaista ruokaturvaa. Suomessa AMOC:n pysähdys laskisi sydäntalven keskilämpötilaa jopa noin 20 °C astetta ja keskikesän keskilämpötilaa noin 5 °C astetta huomioimatta ilmastomuutoksesta aiheutuvaa osin kompensoivaa lämpenemistä (Merikanto ym. 2024). AMOC:n pysähtyminen vaikuttaisi siten merkittävästi asumiseen, ruuantuotantoon, liikenteeseen ja ekosysteemeihin.

IPCC:n (2021) arvion mukaan AMOC virtaus hyvin todennäköisesti heikkenee tämän vuosisadan kuluessa, mutta on kohtuullisen varmaa (medium confidence), ettei pysähtymistä tapahtuisi. Viimeaikaisissa tutkimuksissa on kuitenkin esitetty mahdolliseksi AMOCin nopeammatkin muutokset kuin IPCC:n arviossa (mm. van Westen et al. 2024).

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD) on käsitellyt keikahduspisteitä (OECD 2022). AMOCin osalta OECD:n raportti toteaa havaintoaineistoihin ja mallinnuksiin liittyviä puutteita, jotka kirjoittajien mukaan osaltaan selittävät IPCC:n alhaista todennäköisyysarviota. Raportissa esitetään mahdollisena romahduksen rajana 4 asteen lämpenemistä, huomautetaan AMOC-kiertoliikkeen jo hidastuneen, ja todetaan hidastumisella olevan samankaltaisia vaikutuksia kuin romahduksella, tosin lievempinä. Keskeisenä vasteena keikahduspisteiden torjumiseksi ovat 1,5 asteen päästöpolun mukaiset ilmastomuutoksen hillintätoimet. Myös sopeutumistoimia on tarpeen suunnitella. Tärkeää on rakentaa ja ylläpitää kattavaa havainto- ja mallinnsjärjestelmää, joilla voidaan jo aikaisessa vaiheessa havaita keikahduspisteitä kohti osoittavia muutoksia ja arvioida riskien toteutumista.

Lokakuussa 2024 joukko pohjoismaisen tiedeyhteisön edustajia lähetti AMOC-virtauksen muutoksia käsittelevän avoimen kirjeen Pohjoismaiselle ministerineuvostolle. Kirjoittajat argumentoivat AMOC-kiertoliikkeen hidastumisen tai romahtamisen uhka-arvion muuttuneen vakavammaksi sitten IPCC:n viimeisimpien julkaisujen ja he kiinnittävät huomiota muutosten mukanaan tuomiin mahdollisiin

merkittäviinkin riskeihin erityisesti Pohjoismaille. Lokakuussa 2025 järjestettiin "Nordic Tipping Week"-työpaja, jonka yhteenvedoraportti kokoaa AMOC-muutosten vaikutuksia, riskejä, varautumista ja sopeutumista Pohjoismaissa sekä suosituksia pohjoismaiselle jatkotyölle (Nummelin et al. 2026).

Tämän tutkimushankkeen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa keikahduspisteiden, erityisesti AMOC:n heikkenemisen ja romahduksen, kehityskuluista tulevaisuuden ilmastoissa tunnistuen laajasti suomalaisen yhteiskunnan kannalta keskeisiä vaikutuksia. AMOC:n romahdus edustaa epätodennäköistä, mutta vaikutuksiltaan niin laaja-alaista ja vakavaa tapahtumaa, että lisätiedon tuottaminen on sopeutumisen ja mahdollisen varautumisen näkökulmasta perusteltua. Tarve on poikkitieteelliselle tutkimukselle. Erityispainopiste on AMOC-virtauksen heikkenemisen tai romahtamisen ja niistä aiheutuvien ilmastollisten muutosten vaikutuksissa Itämereen ja sen pohjoisen valuma-alueen ympäristöön ja suomalaisen yhteiskunnan eri sektoreihin eri aikajäniteillä (2035, 2050, 2075, 2100). Lisäksi tehdään suosituksia yhteiskunnan varautumisen tueksi. Toteuttajien tulee huomioida työssä myös muut aihetta käsittelevät prosessit esimerkiksi EU:n ja Pohjoismaisen ministerineuvoston piirissä.

Kysymykset, joihin tietotarve kohdentuu:

- Miten ilmastojärjestelmän pohjoiset keikahduspisteet, erityisesti AMOC:n heikkeneminen ja romahdus ilmenevät Itämeren ja sen pohjoisen valuma-alueen sekä Suomen ympäristössä 2035, 2050, 2075 ja 2100 aikajäniteillä eri ilmastoskenaarioilla huomioiden myös ilmastomuutoksen hillintätoimien etenemisen? Miten eri keikahduspisteet vaikuttavat toisiinsa erityisesti pohjoisilla alueilla?
- Miten AMOC-virtauksen mahdollisten muutosten arvioidaan edenneen ko. aikajaksoilla tutkituissa skenaarioissa ja miten kehityskulut vaikuttavat ympäristöön (ilmasto, luontokato ja saastuminen) ja suomalaisen yhteiskunnan eri sektoreihin ja maantieteellisiin alueisiin? Tässä eri sektoreilla tarkoitetaan esimerkiksi maataloutta, energia-, liikenne- (erityisesti merenkulku), talous- ja rahoitusjärjestelmiä, asuntokantaa, vesihuoltoa, terveydenhuoltoa, sekä tutkimustietojen näkökulmasta muita keskeisiä yhteiskunnallisia sektoreita ja vaikutuksia. Eroavatko vaikutukset alueittain keskeisesti?
- Mitä yhteiskunnan sopeutumis- ja varautumistoimia on tunnistettavissa ja suositeltavissa tutkituilla aikajäniteillä?
- Mitä varautumistoimia voisi keikahduspisteiden ja AMOC-virtausten muutosten osalta ottaa käyttöön nyt heti? Mikä on varautumistoimien kustannus nyt heti toteutettuna verrattuna myöhempään käyttöönottoon (vertailuvuodet 2035, 2050, 2075 ja 2100)?

Kytkeä valtionneuvoston päätöksentekoon ja/tai politiikkavalmisteluun:

Hanke kytkeytyy laajasti valtionneuvoston päätöksentekoon ja politiikkavalmisteluun erityisesti ilmatoriskeihin ja niihin varautumiseen liittyviin prosesseihin. Hanke tuottaa kriittistä tilannekuvaa ja ehdotuksia varautumistoimiksi keikahduspisteiden osalta kohdentuen erityisesti AMOC muutosten tuomiin riskeihin. Suomen riskiarvio- ja varautumisjärjestelmän voi arvioida soveltuvan hyvin vastaamaan myös mahdollisiin AMOC-muutosten vakaviinkin riskeihin, mutta tarvitsemme lisätietoa ilmiön etenemisestä ajassa, kuin myös mahdollisista vaikutuksista ympäristöön ja yhteiskunnan eri sektoreihin. Tieto on hyödynnettävissä erityisesti seuraavissa prosesseissa:

- Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (YTS) määrittelee yhteiskunnan elintärkeät toiminnot, jotka pitää turvata kaikissa olosuhteissa (Turvallisuuskomitea 2025). Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot turvataan uhilta ja riskeiltä toimeenpanemalla strategisia tehtäviä. AMOC-muutoksiin varautumisen kannalta keskeinen on YTS:n strateginen tehtävä 37 "Ympäristön muutosten, luontokadon ja

ilmastonmuutoksen havainnoinnista ja seurannasta sekä niistä aiheutuvien uhkien torjunnasta ja muutoksiin varautumisesta”. Toiminta-ajatuksessa oleellista on ylläpitää toimivia havainnointi- ja seurantajärjestelmiä, jotka mahdollistavat haitallisten ympäristön muutosten ja ilmastonmuutoksen havaitsemisen ja ennakoimisen niin, että niiden negatiivisia vaikutuksia voidaan ehkäistä ja aiheutuneet vahingot korjata mahdollisimman nopeasti. Keskeistä tehtävän toteutuksessa on myös Suomen osallistuminen kansainväliseen ympäristö-, ilmasto- ja biodiversiteettiyhteistyöhön. YTS:ssä määriteltyä strategista tehtävää 37 ilmastonmuutoksen havainnoinnista ja seurannasta sekä niistä aiheutuvien uhkien torjunnasta ja muutoksiin varautumisesta on sovellettu AMOC-muutosten osalta. YM on osaltaan ylläpitänyt ja päivittänyt tilannekuvaa jo pitkään osana kansainvälistä yhteistyötä sekä globaalilla, että alueellisella tasolla, erityisesti päätöksentekoa tukevien tieteellisten prosessien osana (IPCC, OECD, Pohjoismainen ministerineuvosto). On kuitenkin tärkeä tuoda esille päivitettyä tietoa AMOC-muutosten ja keskeisten muiden keikahduspisteiden tilanteesta ja riskien etenemisestä.

- Valtioneuvosto antaa eduskunnalle vaalikausittain tulevaisuusselonteon, jonka tarkoituksena on tunnistaa päätöksenteon kannalta erityistä huomiota vaativia asioita. VNK:n koordinoi Valtioneuvoston tulevaisuustyötä sekä yhteiskunnan kestäväyyteen liittyviä arviointoja, joihin eri ministeriöt osallistuvat. Vuonna 2025 eduskunnalle annettussa tulevaisuusselonteossa AMOC-muutosten vaikutukset on jo tunnistettu yhtenä nk. ”villinä korttina” (Valtioneuvosto 2025). Villit kortit ovat epätodennäköisiä hypoteettisia tapahtumia, joilla voi toteutuessaan olla merkittäviä vaikutuksia. Selonteossa laadittiin vuoteen 2045 ulottuvia skenaarioita sekä niitä kohti johtavia skenaariopolkua. Hankkeen tietoa pystytään hyödyntämään ymmärryksen tarkentamiseksi AMOCin ja sekä muiden keikahduspisteiden luomista merkittävimmistä riskeistä, edellyttämistä varautumistoimenpiteistä ja mahdollisuuksista suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuudelle.
- Sisäministeriön koordinoimassa Kansallisessa riskiarviossa tunnistetaan riskejä, joilla on laajaa kansallista merkitystä ja arvioidaan niiden vaikutusta yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin (Sisäministeriö 2023). Kolmen vuoden välein päivitettävän riskiarvion tarkoituksena on ennakoida Suomeen mahdollisesti kohdistuvia suhteellisen äkillisiä tapahtumia, jotka vaativat viranomaisilta normaalista poikkeavia toimia tai avun pyytämistä muilta mailta tai kansainvälisiltä järjestöiltä. Kansallisessa riskiarviossa tarkastelun kohteena ovat kriisinsietokykyä ja varautumista edellyttävät suhteellisen äkillisesti kehittyvät häiriötilanteet ja uhkamallit. Vaikka AMOC-muutosten pohjoisten alueiden viilenemisriskien aikajänne on suhteellisen pitkä kansallisessa riskiarviossa käsiteltäväksi, hankkeen myötä saadaan tärkeää tietoa keikahduspisteiden ja AMOCin vaikutuksista ja etenemisestä riskiarvion oheen ja sen tueksi.
- Kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma (KISS) julkaistiin 2023 (Maa- ja metsätalousministeriö 2023). Sopeutumissuunnitelma ulottuu vuoteen 2030 ja sen taustaksi on valmisteltu laaja riski- ja haavoittuvuustarkastelu, jossa tarkastellaan myös ilmastonmuutoksen äkillisiä, alueellisesti merkittäviä sekä pitkän aikavälin muutoksiin liittyviä riskejä (Pilli-Sihvola ym. 2023). Nykyinen suunnitelma tunnistaa keikahduspisteet, muttei ota tarkemmin niihin kantaa, sillä sopeutumissuunnitelman aikajänne on vuoteen 2030. Vaikka AMOC-muutosten pohjoisten alueiden viilenemisriskien aikajänne on suhteellisen pitkä kansallisessa sopeutumissuunnittelussa käsiteltäväksi, hankkeen myötä saadaan tärkeää tietoa keikahduspisteiden ja AMOCin vaikutuksista ja etenemisestä myös sopeutumisen näkökulmasta. Kansallinen sopeutumissuunnitelma päivitetään vuonna 2027 alkavalla hallituskaudella.
- Suomen arktisen politiikan strategia on vuodelta 2021 ja se ulottuu vuoteen 2030 (Valtioneuvosto 2021). Ulkoministeri Valttonen julkaisi Suomen arktiset ulko- ja turvallisuuspoliittiset linjaukset marraskuussa 2025 (Ulkoministeriö 2025). Molemmissa papereissa tunnistetaan

ilmastonmuutoksen nopeat vaikutukset arktisella alueella ja korostetaan tutkimuksen ja tutkimusyhteistyön tärkeyttä. EU:n arktista politiikkaa päivitetään 2026 ja tämä tulee vaikuttamaan arktiseen keskusteluun Suomessa. Arktisen alueen nopeat muutokset edellyttävät ajantasaisen tutkimustiedon tuottamista.

Tutkimushankkeelta edellytettävä raportointi:

Hankkeesta tulee tuottaa Valtioneuvoston tutkimustoiminnan ohjeistuksen mukainen suomenkielinen loppuraportti, johon sisällytetään myös pidempi englanninkielinen tiivistelmä hankkeen keskeisistä tuloksista. Lisäksi hankkeesta tulee laatia esittelymateriaali.

Hankkeen tuloksista tulee tuottaa 1–2 Policy Brief -artikkeliä, joista yksi voi toimia hankkeen väliraporttina. Hankkeesta tulee järjestää myös väli- ja loppuseminaarit/webinaarit.

Viitteet:

IPCC (2021) [Summary for Policymakers](#). In: Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Masson Delmotte, V. et al. (eds.)]. Cambridge.

Maa- ja metsätalousministeriö (2023) [Valtioneuvoston selonteko kansallisesta ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmasta vuoteen 2030 : Hyvinvointia ja turvallisuutta muuttuvassa ilmastossa](#). Valtioneuvoston julkaisuja 2023:73.

Merikanto, J. et al. (2024) [Ilmaston keikahduspisteiden merkitys Suomelle : Uusin tieto Atlantin meridionaalisen kierron \(AMOC\) mahdollisesta pysähtymisestä sekä sitä ehkäisevistä ilmastotoimista](#). ACCC-hankkeen politiikkasuositus 27.5.2024.

Nummelin, A. et al. (2026) [A Nordic Perspective on AMOC Tipping : Impacts and Strategies for Prevention and Governance](#). TemaNord 2026:504.

OECD (2022) [Climate Tipping Points. Insights for Effective Policy Actions](#). OECD Publishing, Paris.

Pilli-Sihvola, K. et al. (2023) [Ilmastonmuutokseen liittyvät riskit ja haavoittuvuudet Suomessa : Tarkastelu kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman 2030 taustaksi](#). Valtioneuvoston julkaisuja 2023:72.

Rockström, J. (2025) [Diagnosing earth's tipping points : where we stand in the Anthropocene](#). Front. Public Health 13:1653860.

Sisäministeriö (2023) [Kansallinen riskiarvio 2023](#). Sisäministeriön julkaisuja 2023:4.

Turvallisuuskomitea (2025) [Yhteiskunnan turvallisuusstrategia : Valtioneuvoston periaatepäätös](#). Valtioneuvoston julkaisuja 2025:1.

Ulkoministeriö (2025) [Suomen arktinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka : Ulkoministerin linjaus, marraskuu 2025](#). Ulkoministeriön julkaisuja 2025:7.

Valtioneuvosto (2021) [Suomen Arktisen politiikan strategia](#). Valtioneuvoston julkaisuja 2021:53.

Valtioneuvosto (2025) [Tulevaisuusselonteon 1. osa : Strateginen toimintaympäristöanalyysi sekä skenaarioita vuoteen 2045](#). Valtioneuvoston julkaisuja 2025:82.

van Westen, R. M. et al. (2024) [Physics-based early warning signal shows that AMOC is on tipping course](#). Science Advances 10(6).

5. Turvallisuuden, oikeusvaltion ja demokratian kestävyys

5.5 EU 2030 - Laajentuva, syventyvä ja eriytyvä integraatio

Määräaika tutkimuksen valmistumiselle: 30.6.2027

Kustannusarvio: 150 000 €

Tietotarpeen tausta ja tutkimuksen tavoite:

Globaalin epävakauden maailmassa Euroopan unioni on Suomelle aiempaakin keskeisempi viiteryhmä. Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden on ratkaistava, minkälainen toimija unioni on alati muuttuvassa geopoliittisessa ympäristössä. EU:n toimintaa määrittävät haasteet ja unioni on edennyt kriisistä kriisiin, eivätkä ne vaikuta väistyvän tulevinakaan vuosina. Niin ulkoisen toimintaympäristön murros kuin unionin sisäiset muutospaineet haastavat unionia ja lisäävät päätöksenteon kompleksisuutta. Mahdollinen laajentuminen, yhteistyön syventyminen mahdollisesti aikaisempaa eritahtisemmin eri politiikkasektoreilla sekä tiiviimmän yhteistyön mahdollinen laajempi käyttö voivat muuttaa unionia merkittävällä tavalla. Samaan aikaan unionin perussopimusten avaaminen ja muuttaminen ei ainakaan lähitulevaisuudessa näytä mahdolliselta. Tällä hetkellä ei ole löydettävissä myöskään yhteistä poliittista tahtoa käyttää nykyisten perussopimusten tarjoamia mahdollisuuksia määräenemmistöpäätöksiin siirtymiseksi yksimielisyyttä edellyttävillä aloilla.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa siitä, millaisia vaikutuksia alati nopeammin muuttuvalla toimintaympäristöllä on unioniin ja sen instituutioihin, mitä EU:n vaikuttava toimijuus edellyttää sen toiminnan ja päätöksenteon osalta erityisesti entistä haastavammaksi muuttuvassa turvallisuusympäristössä sekä miten nämä vaikutukset heijastuvat Suomen rooliin osana unionia ja Suomen EU-politiikkaan.

Tutkimus tulee luoda myös uusia, tehokkaita tapoja vaikuttaa muuttuvassa EU:ssa. Tutkimuksen tulee arvioida mitkä ovat Suomen kilpailukyyn, ulko- ja turvallisuuspolitiikan (ml. sisäinen turvallisuus) sekä puolustuksen kannalta lähivuosien kriittisimpiä EU-politiikan kysymyksiä ja tarjota tutkittua tietoa niihin vastaamiseksi.

Kysymykset, joihin tietotarve kohdentuu:

- Millaisia keskeisimpiä vaikutuksia alati nopeammin muuttuvalla toimintaympäristöllä on unioniin, sen toimintaan ja sen instituutioihin ja sitä kautta Suomen EU-politiikkaan?
- Mitä EU:n vaikuttava toimijuus edellyttää sen toiminnan ja päätöksenteon osalta erityisesti entistä haastavammaksi muuttuvassa turvallisuusympäristössä?
- Millaisia vaikutuksia unionin toimintaan olisi unionin mahdollisella laajentumisella, yhteistyön syventymisellä mahdollisesti aikaisempaa eritahtisemmin eri politiikkasektoreilla tai tiiviimmän yhteistyön mahdollisella laajemmalla käytöllä?
- Miten näiden eri suuntiinkin vetävien kehityskulkujen mahdollinen samanaikainen kehittyminen vaikuttaa?
- Miten nämä vaikutukset kohdistuvat/näkyvät erityisesti EU:n ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa (ml. sisäinen turvallisuus), talous- ja rahoituspolitiikoissa ja kilpailukykypolitiikassa? Millaisten politiikkavälineiden kehittämistä tämä edellyttää?

- Miten nämä vaikutukset kohdistuisivat Suomeen? Miten voidaan parhaiten turvata Suomen kyky vaikuttaa kehityskulkuihin? Mitä nämä vaikutukset edellyttäisivät Suomen EU-jäsenyyden ja toimintatapojen kehittämistä osana Euroopan unionia?

Kytkeä valtioneuvoston päätöksentekoon ja/tai politiikkavalmisteluun:

Tulevan hallituksen tulee eduskuntavaalien jälkeen muodostettavassa hallitusohjelmassaan linjata näkemyksensä EU:n kehittämisen suunnasta ja visiosta. Tämä tulee tehdä tietoperusteisesti siten, että hallitusneuvottelijoilla on käytettävissään ajantasaisin, luotettavaan, tutkittuun tietoon pohjautuva ymmärrys unionin nykytilasta ja kehityksen suunnasta ja näiden vaikutuksista Suomeen ja Suomen EU-politiikkaan. Hallitusohjelma suuntaa koko valtioneuvoston EU-politiikkaa, joka kytkeytyy kaikkiin politiikkasektoreihin, joten tuotettava tieto palvelisi kaikkia ministeriöitä.

Tutkimushankkeelta edellytettävä raportointi:

Hankkeessa tulee toimittaa seurantaryhmälle suomenkielinen, ei-julkinen väliraportti 31.3.2027 mennessä. Valtioneuvoston tutkimustoiminnan ohjeistuksen mukainen suomenkielinen julkinen loppuraportti politiikkasuosituksineen tulee toimittaa 30.6.2027 mennessä.

Viitteet:

Anghel, V. (2025) [Why the EU is a geopolitical power: wartime enlargement, integration, and reform](#). Journal of European Public Policy, 32(12): 2862–2885.

European Commission (2025) [2025 Strategic Foresight Report](#).

Heidebrecht, S. (2025) [Digital Policy as a Driver of Integration: Spillover Effects and European Commission Empowerment](#). Politics and Governance 13, Article 10474.

Mauerer, I. et al. (2025) [Explaining preferences for EU integration: Theory and empirical evidence](#). European Economic Review, Volume 176, July 2025, 105038.

Miettinen, T. (2025) [EU kriisien aikakaudella. Unionin tulevaisuuden suuntaa etsimässä](#). Sitra muistio.

Raunio, T. & Saari, J. (toim.) (2021) [Moninaisuudessaan yhtenäinen? : Euroopan unionin suunta](#). Gaudeamus ja ulkoministeriön Eurooppatiedotus.

Rieker, P. & Giske, M. T. E. (2024). [Conceptualising the Multi-Actorship of EU\(ropean\) Foreign and Security Policy](#). In: European Actorship in a Shifting Geopolitical Order: The European Union in International Affairs. Palgrave Macmillan, Cham.

Siddi, M. et al. (2022) [Differentiated Cooperation in the EU's Foreign and Security Policy: Effectiveness, Accountability, Legitimacy](#). The International Spectator, 57(1), 107-123.

5.6 Järjestäytyneen rikollisuuden ja ihmiskaupparikollisuuden yhtymäpinnat

Määräaika tutkimuksen valmistumiselle: 31.3.2027

Kustannusarvio: 120 000 €

Tietotarpeen tausta ja tutkimuksen tavoite:

Poliisiammattikorkeakoulun järjestäytyntä rikollisuutta koskevan katsauksen mukaan ihmiskauppa on yksi järjestäytyneen rikollisuuden tulonlähteistä (Jukarainen et al. 2023). Keskusrikospoliisin mukaan ihmiskaupparikollisuus ilmenee usein muun ilmi tulevan rikollisuuden yhteydessä. Näitä ovat mm. laittoman maahantulon järjestäminen, väärennys- ja petosrikollisuus, huumausainerikollisuus ja lapsiin verkossa kohdistuva seksuaaliväkivalta sekä rekrytoiminen muuhun järjestäytyneeseen rikolliseen toimintaan.

Ihmiskaupan ilmenemismuodoista Suomessa havaitaan erityisesti työperäistä hyväksikäyttöä ja paritukseen liittyvää seksuaalista hyväksikäyttöä. Työperäisen hyväksikäytön rikosepäilyt painottuvat riskitoimialoihin, kuten rakentamiseen, ravitsemukseen, siivoamiseen sekä maatalouteen. Työnteon muutokset, kuten alustatalous, sekä muutokset työvoiman rekrytoinnissa saattavat myös vaikuttaa havaittaviin riskitoimialoihin. Lisäksi kansainvälisten opiskelijoiden rekrytointiin liittyy esitutkintaviranomaisten mukaan vilpillisiä agenttuureja ja välitystoimistoja. Suomessa havaitaan ja tutkitaan myös seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvää ihmiskauppaa ja paritusta, mutta uhrit ohjautuvat harvemmin Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään.

Valtioneuvoston selonteon mukaan Suomessa voi Venäjän ja Ukrainan sodan myötä syntyä lisäksi uusia turvallisuusuuhkia (Valtioneuvosto 2022). Hädänalaiset ihmiset voivat joutua järjestäytyneen rikollisuuden harjoittaman ihmiskaupan ja muun hyväksikäytön uhreiksi. Suomessa tunnistetun hyväksikäytön ja ihmiskaupan uhrimäärät ovat kuitenkin toistaiseksi pysyneet maltillisella tasolla, joskin vähäistä kasvua on viime aikoina havaittu.

Kansainvälisen tutkimuksen mukaan ihmiskauppa on noussut yhdeksi järjestäytyneiden rikollisryhmien tuottoisimmista rikoslajeista (Vlachová 2005). Sen kannattavuus on vertailukelpoinen asekaupan kanssa ja jää vain huumekaupan taakse. Ihmiskaupan korkea tuotto ja suhteellisen pieni kiinnijäämisriski tekevät siitä houkuttelevan rikollisille ryhmille (Scheinis 2012). UNODC:n globaalit raportit muodostavat yhden vahvimista kansainvälisistä tietoperustoista, jonka mukaan ihmiskauppa toimii suurelta osin järjestäytyneiden rikollisverkostojen kautta (UNODC 2024).

Poliisiammattikorkeakoulun em. katsauksen mukaan rikostorjunnan tulisi olla nykyistä tietojohtoisempaa ja riskiperusteisempaa. Tutkittua tietoa järjestäytyneen tai ammattimaisen, merkittäviä rikoshyötyjä tavoittelevan, rikollisen toiminnan yhtymäpinnoista ihmiskauppaan ei kuitenkaan Suomessa vielä ole (Viuhko & Jokinen 2009). Tutkimusta esimerkiksi rikolliseen toimintaan pakottamisesta on suositellut myös Euroopan neuvoston ihmiskauppayleissopimuksen toimeenpanoa valvova asiantuntijaryhmä GRETA. Tutkimuksen tavoite on tuottaa uutta tietoa virkavalmistelun ja poliittisen päätöksenteon käyttöön järjestäytyneen rikollisuuden ja ihmiskaupan yhtymäpinnoista Suomessa.

Tarjoaja voi tarkentaa ja täydentää alla mainittuja tutkimuskysymyksiä ja määritellä tutkimuksessa tarvittavat aineistot ja menetelmälliset lähestymistavat

Kysymykset, joihin tietotarve kohdentuu:

- Mikä on kansallinen tilannekuva järjestäytyneen rikollisuuden ja ihmiskaupparikollisuuden yhtymäpinnoista?

- Onko jossakin ihmiskaupan ilmenemismuodoissa järjestäytyneen rikollisuuden osallisuus erityisen korostunutta ja mistä se johtuu?
- Mistä järjestäytyneen rikollisuuden rikoshyöty koostuu? Mitkä ovat merkittävimmät tulonlähteet?
- Mihin järjestäytyneen rikollisuuden ihmiskaupan avulla hankkima rikoshyöty ohjautuu?
- Mitkä ovat ihmiskaupan ja rahanpesun yhtymäpinnat?
- Millainen on järjestäytyneiden rikollisryhmien uhrien asema?
- Mitä tutkittuun tietoon perustuvia suosituksia voi esittää, jotta rikostorjuntaa voitaisiin tehostaa ja ettei ihmiskauppaa voitaisi käyttää järjestäytyneen rikollisuuden tulonlähteenä?
- Mitä parhaita käytäntöjä järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi ihmiskaupassa on kansainvälisesti löydettävissä?

Kytkentä valtioneuvoston päätöksentekoon ja/tai politiikkavalmisteluun:

Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaan Suomen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen strategia päivitetään. Strategia ja toimenpideohjelma hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä 27.2.2025. Toimenpideohjelman toimenpiteillä kehitetään viranomaistoimintaa ja analysoidun tiedon hyödyntämistä sekä laajennetaan torjuntayhteistyötä. Lisäksi toimenpiteillä tehostetaan rikosvastuun toteutumista ja rikoshyödyn menettämistä. Toimenpideohjelman mukaan oikeusministeriö teettää myös selvityksen järjestäytyneen rikollisuuden ja ihmiskaupparikollisuuden yhtymäpinnoista. Oikeusministeriön asettama poikkihallinnollinen työryhmä valmistelee ehdotuksensa uudeksi ihmiskaupan vastaiseksi toimintaohjelmaksi vuoden 2026 alkupuolella. Järjestäytynyt rikollisuus on yksi ohjelman painopisteistä. Poikkihallinnollinen työryhmä tulee seuraamaan ohjelman toimeenpanoa vuoden 2027 loppuun saakka.

Tutkimuksen tavoite on tuottaa uutta tietoa virkavalmistelun ja poliittisen päätöksenteon käyttöön järjestäytyneen rikollisuuden ja ihmiskaupan yhtymäpinnoista Suomessa. Tutkimus koskee ainakin OM:n, SM:n, TEM:n, STM:n ja VM:n hallinnonaloja. Tutkimuksella on tarkoitus vahvistaa tietopohjaa virkavalmistelun ja poliittisen päätöksenteon tueksi. Tutkimus tukee järjestäytyneen rikollisuuden vastaista toimenpideohjelmaa sekä edistää myös hallitusohjelman mukaista poikkihallinnollista ja kokonaisvaltaista ihmiskaupan ehkäisyä.

Rikoshyödyn vähentämisen osalta tutkimuksen tietotarve koskee toimia, joilla ihmiskauppaan liittyvää rikoshyötyä voidaan vähentää nykyisen lainsäädännön ja siihen tällä hallituskaudella päätettyjen muutosten puitteissa (ks. esim. valtioneuvoston periaatepäätös järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta ja toimenpideohjelmasta vuosille 2025-2030, toimenpide 8; säädösvalmisteluhanke menettämisseuraamuksia koskevista lainsäädäntömuutoksista, OM062:00/2023), kuten esimerkiksi ennaltaehkäiseviä toimia, hallinnollista rikostorjuntaa, rikoshyödyn tehokkaampaa jäljittämistä esitutkintavaiheessa ja muiden lainsäädännön mahdollistamien keinojen tehokkaampaa hyödyntämistä. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää EU:n ns. konfiskaatiodirektiivin (2024/1260) edellyttämän varojen takaisinmaksua koskevan kansallisen strategian valmistelussa.

Tutkimushankkeelta edellytettävä raportointi:

Hankkeen alussa on mahdollista koota olemassa olevaan tietoon perustuva nykytilan selvitys, joka pohjustaa hankkeen toteutusta. Tutkimushankkeen tulee tuottaa valtioneuvoston tutkimustoiminnan ohjeistuksen mukainen suomenkielinen loppuraportti.

Keskeisimmät havainnot tulee esitellä ja niistä tulee laatia Policy Brief tyylinen tiivistelmä. Lisäksi hankkeesta ja sen tuloksista laaditaan esittelymateriaali (esim. diaesitys) suomeksi.

Tutkimuksen tulee kattaa järjestäytyneen rikollisuuden ohella merkittävää rikoshyötyä tavoittelevan ammattimaisen rikollisuuden.

Tutkimusaineiston tulisi perustua olemassa olevan tutkimustiedon ohella asiantuntijahaastatteluihin, ja sen tulee ottaa huomioon ihmiskaupan eri ilmenemismuodot. Mahdollisuuksien mukaan tutkimuksessa tulee hyödyntää taloustieteellisiä tutkimusmenetelmiä erityisesti rikoshyödyn arvioimiseksi.

Tutkimukseen tulisi sisältyä kattava kirjallisuuskatsaus vähintään muissa EU-maissa tehdystä aiheesta koskevasta tutkimuksesta.

Viitteet:

GRETA (2024) [Evaluation Report: Finland. Third Evaluation Round. Access to justice and effective remedies for victims of trafficking in human beings.](#)

Jukarainen, P. et al (2023) [Järjestäytynyt rikollisuus Suomessa. Katsaus järjestäytyneen rikollisuuden toimijoihin ja markkinoihin.](#) Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 32.

Sheinis, D. (2012) [The Links Between Human Trafficking, Organized Crime, and Terrorism.](#) American Intelligence Journal, Vol. 30, No. 1 (2012), pp. 68-77.

UNODC (2024) [Global Report on Trafficking in Persons 2024.](#)

Valtioneuvosto (2022) [Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta.](#) Valtioneuvoston julkaisuja 2022:18.

Viuhko, M. & Jokinen, A. (2009) [Human Trafficking and Organised Crime: Trafficking for Sexual Exploitation and Organised Procuring in Finland.](#) HEUNI Publication Series No. 62.

Vlachová, M. (2005) [Trafficking in Humans: The Slavery of Our Age.](#) Connections, Vol. 4, No. 4, pp. 1–16.

5.7 Rikollisuuden ennakointimenetelmien kehittäminen ja ennakoititiedon kartoittaminen

Määräaika tutkimuksen valmistumiselle: 29.1.2027

Kustannusarvio: 100 000 €

Tietotarpeen tausta ja tutkimuksen tavoite:

Nykyinen turvallisuusympäristö muuttuu nopeasti, sillä teknologian kehitys – kuten digitalisaatio ja tekoäly – mahdollistaa uudenlaiset petokset ja kyberrikokset sekä niiden hybridimuodot, samalla kun rikollisuusverkostot toimivat yhä järjestäytyneemmin ja kansainvälisemmin. Rikosilmiöt muodostavat monimutkaisia ketjuja, joissa fyysinen, digitaalinen ja taloudellinen rikollisuus kietoutuvat toisiinsa, ja haavoittuvien väestöryhmien – kuten ikääntyneiden – riski joutua hyväksikäytön ja petosten kohteiksi kasvaa väestörakenteen muutosten myötä. Näissä olosuhteissa tarvitaan entistä ajantasaisempaa, ennakoivaa ja tutkimukseen perustuvaa tietoa, jotta viranomaiset ja päätöksenteko pystyvät vastaamaan rikollisuuden muutokseen, varautumaan kriiseihin ja turvaamaan oikeusvaltion toimivuutta muuttuvassa toimintaympäristössä.

Suomessa ei ole toistaiseksi tehty tutkimusta siitä, millaiset menetelmät tuottavat luotettavaa ennakoititietoa ja skenaarioita erilaisista rikosilmiöistä. Rikollisuuden ennakoititutkimus muodostuu useista menetelmäsuuntauksista, kuten aikasarjamenetelmistä (trendit, kausivaihtelu, rakenteelliset muutokset ja resurssiriippuvuudet), skenaario- ja ennakoitintyöstä, varhaisen varoituksen järjestelmistä ja heikoista signaaleista, tilastollisista ja koneoppimismalleista sekä menetelmien luotettavuuden arvioinnista, jossa huomioidaan esimerkiksi säätelyn, valvonta-aktiivisuuden ja ilmoitusalttiuden vaihtelut.

Suomessa ennakoitinkäytännöt painottuvat tällä hetkellä laajoihin yhteiskunnallisiin ilmiöihin, kuten talouteen, hyvinvointiin ja väestökehitykseen, mutta rikollisuuden ennakoitimenetelmiä hyödynnetään vain rajallisesti. Rikollisuuden kehitystä seurataan systemaattisesti esimerkiksi Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin (Krimo) rikollisuustrendiraporteissa, joissa tarkastellaan pitkän aikavälin aikasarjoja ja rikollisuuden tasomuutoksia, mutta näitä analyysejä ei ole kytketty ennakoitijärjestelmiin eikä niiden pohjalta tuoteta järjestelmällisiä tulevaisuusarvioita. Ennakoitimenetelmien käyttö rikollisuuskehityksen arvioinnissa Suomessa on siten hajanaista ja keskittyy nykytilan analysointiin nykyisten seurantajärjestelmien varassa. Suomessa on erittäin kattavia rikollisuutta kuvaavia ja selittäviä tietovarantoja, mutta niitä ei ole hyödynnetty rikollisuuden ennakoinnissa systemaattisesti. Tämä hanke pyrkii osaltaan edistämään tietovarantojen parempaa ja systemaattista käyttöä.

Tämän tutkimushankkeen tavoitteena on koota yhteen kansainvälisesti kehitettyjä rikollisuuden ennakoitimenetelmiä, arvioida niiden soveltuvuutta suomalaisiin rikoslajeihin ja -ilmiöihin sekä tunnistaa menetelmät, jotka tuottavat luotettavinta tietoa eri aikajännteillä. Samalla työssä tarkastellaan menetelmien datavaatimuksia, mallien tyypillisiä epäonnistumisen syitä sekä sitä, millaista lisäarvoa ennakoititieto voi tarjota nykyisiin seurantarakenteisiin verrattuna. Tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva mm. asiantuntijoita haastatteleamalla siitä, miten rikollisuuden ennakoitimenetelmiä voidaan soveltaa Suomen toimintaympäristössä.

Aiheesta löytyy kattavasti kansainvälistä tutkimusta. Kansainväliset, erityisesti koneoppimiseen ja tilastollisiin malleihin keskittyvät systemaattiset katsaukset osoittavat, että rikollisuuden ennakointiin käytetään laajaa menetelmäkirjoa aina regressiomalleista perinteisiin koneoppimismenetelmiin ja syväoppimiseen (Mandalapu et al., 2023; Iqbal et al., 2025). Osa kansainvälisestä kirjallisuudesta tarkastelee rikollisuuden ennustamista kuitenkin nimenomaisesti spatiaalisen tai spatio-temporaalisen ilmiön kautta (Du & Ding, 2023). Vaikka nämä tutkimussuuntauukset tarjoavat arvokasta tietoa rikollisuuden

alueellisesta dynamiikasta, spatio-temporaaliset ilmiöt eivät ole tämän tutkimushankkeen pääasiallinen tarkastelun kohde.

Kysymykset, joihin tietotarve kohdentuu:

- Mitä ennakkointimenetelmiä rikollisuuden tutkimuksessa on kehitetty ja testattu Suomessa ja ulkomailla?
- Mitkä menetelmät ovat luotettavimpia eri rikoslajeissa ja -ilmiöissä?
- Kuinka hyvin menetelmät toimivat eri aikavälien (2–4 vuotta) ennusteissa?
- Mitkä menetelmät soveltuvat systeemisen rikollisuuden mallintamiseen? Miten ennakkointitutkimuksessa voidaan tunnistaa ja mallintaa rikosilmiöiden välisiä kytkentöjä, kuten petosten, kyberrikollisuuden, järjestäytyneen rikollisuuden, rahanpesun, väkivallan ja nuorisorikollisuuden keskinäisiä vaikutussuhteita?
- Miten ennakkointimallit voivat erottaa toisistaan rikollisuuden todellisen, pitkäaikaisiin muutoksiin perustuvan kehityksen (esimerkiksi digitalisaation vaikutukset), lyhytaikaiset vaihtelut (kuten valvonnan tehostumisesta tai yksittäisistä rikossarjoista johtuvat piikit) sekä lainsäädännön muutoksista aiheutuvat tilastolliset muutokset, jotta rikollisuuden kehityksestä muodostuu mahdollisimman luotettava kokonaiskuva?
- Mitkä ovat nykyisten ennakkointimallien keskeiset rajoitteet ja epävarmuustekijät rikollisuuden ennustamisessa – mukaan lukien mallien datavaatimukset ja aineistojen saatavuus, käytettävissä olevan osaamisen ja resurssien riittävyys, mallien teknologiset ja menetelmälliset rajoitteet sekä rikosilmiöihin ja toimintaympäristön muutoksiin liittyvät epävarmuustekijät?

Kytkeä valtioneuvoston päätöksentekoon ja/tai politiikkavalmisteluun:

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti hallitus hyödyntää yhteiskunnallisia tietovarantoja ja tutkittua tietoa aktiivisesti päätöksenteossaan, jotta rajalliset resurssit voidaan kohdistaa vaikuttaviin toimenpiteisiin.

Tutkimus tukee valtioneuvoston rikosentorjunnan ja sisäisen turvallisuuden strategista suunnittelua tarjoamalla luotettavaa tietoa rikollisuuden ennakkoinnista. Tutkimuksen tulokset ovat suoraan hyödynnettävissä useiden kansallisten ohjelmien ja strategioiden toimeenpanossa. Näihin kuuluvat mm. Suomen kyberturvallisuusstrategia 2024–2035, joka ohjaa kansallista varautumista digitalisoituihin uhkiin ja korostaa tietoon perustuvaa tilannekuvaa sekä turvallisuusjohtamista, sekä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategia 2025–2030, joka korostaa tiedon analysointia, ilmiölähtöistä varautumista ja viranomaisten ennakoivaa yhteistyötä rikollisuuden estämiseksi.

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää mm. seuraavissa ohjelmissa ja strategioissa:

- Kriminaalipoliittinen toimenpideohjelma. Oikeusministeriö 2025:25
- Toimenpideohjelma nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi vuosille 2024–2027. Oikeusministeriö 2024:13
- Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon Hallituksen ohjelma. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58
- Suomen kyberturvallisuusstrategia 2024–2035. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2024:11.

- Valtioneuvoston periaatepäätös järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta ja toimenpideohjelmasta 2025–2030. Oikeusministeriön julkaisuja: Muistiot ja selvitykset 2025:10
- Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta. Valtioneuvosto 2025:85

Tutkimushankkeelta edellytettävä raportointi:

Hankkeesta tulee tuottaa valtioneuvoston tutkimustoiminnan ohjeistuksen mukainen loppuraportti suomenkielisenä.

Viitteet:

Du, Y. & Ding, N. (2023) [A Systematic Review of Multi Scale Spatio Temporal Crime Prediction Methods](#). ISPRS International Journal of Geo Information, 12(6), 209.

Iqbal, N, et al. (2025) [AI driven crime prediction: a systematic literature review](#). Journal of Computational Social Science, 8(2): 1 – 45.

[Kriminaalipoliittinen toimenpideohjelma](#). Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2025:25.

Mandalapu, V. et al. (2023) [Crime Prediction Using Machine Learning and Deep Learning: A Systematic Review and Future Directions](#). IEEE Access volume 11, 2023.

[Suomen kyberturvallisuusstrategia 2024–2035](#). Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2024:11.

[Toimenpideohjelma nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi vuosille 2024 – 2027](#). Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2024:13.

[Vahva ja välittävä Suomi : Pääministeri Petteri Orpon Hallituksen ohjelma 20.6.2023](#). Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58.

[Valtioneuvoston periaatepäätös järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta ja toimenpideohjelmasta 2025–2030](#). Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2025:7.

[Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta](#). Valtioneuvoston julkaisuja 2025:85.

5.8 Rikoksia tekevien ja väkivaltaisesti käyttäytyvien lasten ja nuorten palvelupolut

Määräaika tutkimuksen valmistumiselle: 30.6.2027

Kustannusarvio: 200 000 €

Tietotarpeen tausta ja tutkimuksen tavoite:

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa vakavasti ja toistuvasti rikoksia tehneiden lasten ja nuorten palveluketjujen toimivista tai toimimattomista käytännöistä sekä eri menetelmien/toimintamallien vaikutuksista rikollisen toiminnan ehkäisemiseksi ja katkaisemiseksi horisontaalisesti, koko palvelujärjestelmän osalta. Tämä tehdään tarkastelemalla toistuvasti vakavia rikoksia tehneiden lasten (10–17 vuotiaat) ja nuorten aikuisten (18–20 vuotiaat) eri viranomais- tai järjestökontakteja ja nostamalla esiin palveluiden erilaisia keinoja ehkäistä tai katkaista rikollista kehitystä sekä hallinnonrajat ylittävien palveluketjujen mahdollisia kehitystarpeita. Tavoitteena on lisäksi tuottaa tietoperustaisesti suosituksia palveluiden kehittämiseksi ja moniammatillisen koordinaation parantamiseksi.

Viranomaisomaiskontaktit ovat yleensä toistuvasti vakavia rikoksia tehneiden lasten ja nuorten kohdalla alkaneet neuvolasta, päiväkodista ja kouluista jatkuen lastensuojeluun ja poliisiin, jopa vankilaan asti. Rikollisen käyttäytymisen taustalla voivat vaikuttaa varhaiset haitalliset lapsuuden kokemukset (esim. rikokset, laiminlyönti, päihteet, mielenterveysongelmat, hylkäämiskokemukset), joiden kasautuminen on aiemmissa tutkimuksissa yhdistetty moniin kielteisiin terveys- ja käyttäytymistuloksiin, kuten rikolliseen toimintaan. Tästä syystä keskeistä on tarkastella palveluketjua jo varhaisten haitallisten tekijöiden syntyajalta, sekä niiden ohella riskitekijöiden vastapainona suojaavia sekä korjaavia tekijöitä, jotka voivat puskuroida kasautuneiden haitallisten kokemusten vaikutusta. (Ellonen et al. 2025). Tutkimusta, joka kattaa toistuvasti vakavia rikoksen tehneen palveluketjun ja sen vaikutusten tarkastelun kokonaisuudessaan, ei ole aikaisemmin tehty.

Nuoriso- ja jengirikollisuuden ilmiön seurantaan ja viranomaistoimien tehostamiseen keskittyvä yhteistyöryhmän (YTY) yhtenä keskeisenä tehtävänä on koota Suomen suurimpien kaupunkien alueellista tilannekuvaa sekä muodostaa nuoriso- ja jengirikollisuuden kansallista ilmiötilannekuvaa. YTY:n kokoaman tilannekuvatiedon perusteella näyttää, että eri viranomaisten toimet ovat yhteensovittamattomia ja lapsi/nuori jää helposti viranomaisten toimien/palveluiden sekä muun tuen väliin tai palveluiden pullonkaulat estävät riittävän intervention. Toisaalta lasten ja nuorten halu saavuttaa statusta ja ns. helppoa rahaa rikollisella toiminnalla on yleistynyt. Palveluiden yhteistoimintaa ja yhteensovittamisen tarpeita tai rikoksia tekevien lasten/nuorten tuentarpeista ei ole tutkittu, vaan kukin toimija tarkastelee prosessia omalta toimialaltaan käsin, myös toimialakohtaista tutkimusta on tehty vain vähän. Kellään viranomaisella ei ole toistuvasti vakavia rikoksia tekevien lasten/nuorten asiassa ns. johtovastuuta tai kokonaiskäsitystä palvelukokonaisuudesta tai tuen tarpeista. Lapsi/nuori ohjautuu palvelusta, tuesta ja toimenpiteestä toiseen palveluiden välillä, koska moninaiset haasteet eivät kuulu kenenkään viranomaisen perustehtävään kokonaisuudessaan. Muutokseen sitoutumattomat lapset/nuoret voivat yksittäisistä kontakteista huolimatta jatkaa rikollista toimintaa. Keskeistä on, että palvelujärjestelmässä ei tunnisteta sitä pientä joukkoa lapsia ja nuoria, jotka ovat vakavassa riskissä ajautua syvälle rikolliseen maailmaan, tai joiden jo käynnissä oleva toiminta tulisi viranomaisten yhteisin toimin katkaista tehokkaasti.

Palvelupolkuja ja palvelujen riittävyyttä sekä moniammatillisia palveluketjuja tarkastelevia vakavia rikoksia toistuvasti tehneiden lasten ja nuorten osalta on tutkittu vain pistemäisesti (esim. Vauhkonen et al. 2025a, Kaakkinen et al. 2022). Yksittäiseen palveluun tai toimialaan kohdistuva tutkimus ei kerro riittävästi toistuvasti vakavasti rikoksia tekevän lapsen tai nuoren palvelupoluista tai tuen tarpeista heidän tuen

tarpeidensa jakautuessa usean eri viranomaisen ja toimijan toimialalle. Esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluita tarkasteltaessa aineistoissa on voinut painottua vain yhden palvelun näkökulma, jolloin tosiasiallinen palvelujärjestelmän tarkastelu on jäänyt ohuelle tasolle (esim. Vauhkonen et al. 2025b). Tämän tutkimuksen avulla pyritään ensivaiheessa kirkastamaan kohderyhmälle tarjottavien palvelujen ja palveluketjujen hallinnonrajat ylittävää yhteistoimintaa ja sen sujuvuutta suhteessa rikollisen käyttäytymisen katkaisemiseen, esimerkiksi tutkimuskatsauksen muodossa, jonka tarkoitus on suunnata ja pohjustaa varsinaista tutkimusta. Varsinaisen tutkimuksen aineisto muodostuu esimerkiksi viranomaisaineistojen, haastattelujen ja muiden aineistojen muodossa, esimerkiksi haastatteleamalla toistuvasti vakavia rikoksia tehneitä nuoria ja tutustumalla heidän viranomaisasiakirjoihinsa.

Kerättävä aineisto voi olla arkaluontoista ja salassa pidettävää, jolloin tutkimussuunnitelmassa on huomioitava eettinen ennakkoarviointi. Tutkimuksessa voidaan esimerkiksi tarkastella niiden lasten ja nuorten palvelupolkuja ja tuen tarpeita, jotka ovat tutkimushetkellä lastensuojelun avo-, sijais- ja jälkihuollossa, jälkihuoltoon oikeutettuja taikka vankeusrangaistusta suorittavia lapsia ja nuoria, joilla on vakavaa päihteiden käyttöä tai rikos- ja väkivaltakäyttäytymistä. Oleellista on tarkastella, miten lasten ja nuorten palvelupolku on rakentunut, keitä ovat olleet lapsen ja nuoren asiassa mukana olleet toimijat ja miten palvelujärjestelmä olisi voinut nykytilassa ehkäistä vakavan rikoskierteen syntymistä tai niiden katkaisemista tutkimustiedon valossa.

Kysymykset, joihin tietotarve kohdentuu:

- Millaisia palvelupolkuja tai tuen tarpeita toistuvasti vakavia rikoksia tehneillä lapsilla ja nuorilla aikuisilla on Suomessa?
- Ketkä ovat keskeiset toimijat toistuvasti vakavia rikoksia tehneiden lasten ja nuorten palveluprosessissa ja miten palveluiden yhteistoimintaa voitaisiin parantaa?
- Millä keinoilla/menetelmillä vakavaa rikollista käyttäytymistä pyritään ehkäisemään/torjumaan, ja miten nämä keinot toimivat palvelupolkujen osana?
- Millaisena palvelujärjestelmän eri moniammatillisten toimijoiden toiminnan yhteensovittaminen näyttäytyy suhteessa rikolliseen toimintaan?
- Millaisena palveluihin ohjaaminen ja palveluiden nivelvaiheet näyttäytyvät lasten ja nuorten palvelupoluissa ja mitkä ovat keskeiset vaikuttavat tekijät?
- Millaisia palveluihin kiinnittymiseen ja vaikuttavuuteen liittyviä tekijöitä on tunnistettavissa?
- Miten tarjottujen ja annettujen palveluiden oikea-aikaisuudesta ja riittävydestä voidaan päätellä palvelupolun kautta, suhteessa lapsen tai nuoren vakavan rikoskierteen syntymiseen/etenemiseen?
- Missä palvelupolun vaiheessa vakava rikollinen kehitys olisi voitu tunnistaa ja siihen puuttua, ja miten palvelujen oikea-aikaisuus ja riittävyys tähän suhteutuvat?

Kytkeä valtioneuvoston päätöksentekoon ja/tai politiikkavalmisteluun:

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa (Vahva ja välittävä Suomi) on tunnistettu nuoriso- ja jengirikollisuuden lisääntyminen vakavaksi ongelmaksi. Hallitus on sitoutunut ottamaan käyttöön tarvittavat keinot nuoriso- ja jengirikollisuuden määritetöiseksi torjumiseksi ja vähentämiseksi.

Nuoriso- ja jengirikollisuuden ennaltaehkäisyn ja torjunnan yhteistyöryhmän (YTY) toiminta perustuu hallitusohjelman toimeenpanoon. YTY-työryhmä tukee nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemisen ja torjumisen toimenpideohjelman 2024–2027 toimeenpanoa.

Tutkimuksen tuottama tieto tukee alaikäisten ja nuorten jengirikollisuuden torjuntaa sekä väkivallan vähentämistä ja ehkäisemistä. Tutkimushankkeen tuottama tieto vakavia ja toistuvia rikoksia tekevien nuorten palvelupoluista ja niiden vaikutuksista lisää ja vahvistaa tietopohjaa nuoriso- ja jengirikollisuuden torjumiseksi. Tutkimus antaa uutta tietoa sekä suosituksia poikkihallinnollisista toimenpiteistä päättämiseksi mm. YTY-ryhmälle.

Tutkimushankkeelta edellytettävä raportointi:

Tutkimuksesta tulee tuottaa Valtioneuvoston tutkimustoiminnan -ohjeistuksen mukainen suomenkielinen raportti. Hankkeen alussa tulee koota tiivis olemassa olevaan tietoon perustuva nykytilan selvitys, joka pohjustaa ja suuntaa hankkeen toteutusta. Hankkeen etenemisestä raportoidaan säännöllisesti seurantaryhmälle ja sidosryhmille.

Viitteet:

Ellonen, N. et al. (2025) [Adverse childhood experiences, juvenile violent victimization, and victim-offender overlap in multiple successive birth cohorts](#). *Nordic Journal of Criminology*, 27(1), 1–17.

Järvinen, S. et al. (2024) [Toimenpideohjelma nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi vuosille 2024–2027](#). Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2024:13.

Kaakinen, M. et al. (2022) [Ankkuritoiminnan vaikuttavuus](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:40.

[Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023](#). Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58.

Vauhkonen et al. (2025a), [Rikoksilla oireilevien nuorten toimintamallin arviointi](#). Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Katsauksia 74/2025.

Vauhkonen et al. (2025b) [Väkivaltaa ja päihteitä käyttävien lasten ja nuorten palvelut sekä niiden kehittämistarpeet sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueilla \(YTA\)](#). THL – Työpaperi 24/2025.

5.9 Kansalaisjärjestöjen merkitys yhteiskunnan kriisinkestävyydelle

Määräaika tutkimuksen valmistumiselle: 30.6.2027

Kustannusarvio: 160 000 €

Tietotarpeen tausta ja tutkimuksen tavoite:

Tavoitteena on tutkia järjestöjen merkitystä kriisinkestävyyden vahvistajana sekä mallintaa järjestötyön taloudellinen arvo ja rakentaa ennustemalli järjestöjen käytettävyydestä ja tarpeesta. Tutkimuksessa järjestöjen tehtäviä peilataan Yhteiskunnan turvallisuusstrategian (YTS 2025) mukaisiin strategisiin tehtäviin arvioiden järjestöjen tuottama valmius ja vaste. Tutkimuksessa yksilöidään miltä viranomaistaholta toimeksiannot järjestöjen toteuttamiin tehtäviin tulevat. On lisäksi tärkeää selvittää, mitkä palvelut ovat järjestöjen omia viranomaisen toimeksiannosta riippumattomia tuotteita, joka tuottavat kuitenkin strategisen tehtävän tarkoittamia palveluita.

Tutkimuksessa ei arvioida järjestöjen tuottamia palveluita, jotka eivät perustu yhteiskunnan turvallisuusstrategian määrittelemiin strategisiin tehtäviin. Tutkimuksen avulla voidaan arvioida järjestöjen merkitys normaalioloissa, normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa strategisten tehtävien tukemisessa.

Kansalaistoiminnan paikallista merkitystä yhteiskunnan pitkäjänteisen resilienssin lisääjänä on selvitetty Mäenpää et al. (2025) hankkeessa, mutta hanke ei ole pureutunut kansalaisjärjestöjen tarjoamien tehtävien ja palveluiden sisältöön, eikä kytenyt sitä yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin, saati yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaisiin strategisiin tehtäviin. Hanke toki tunnistaa, että järjestöt ovat yksi toimija kokonaisturvallisuuden toimintamallissa ja toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa on kyselytutkimuksen perusteella puutteita, mutta ei silti syvällisesti tarkastele syitä, miksi yhteistoiminta on vähäistä. Hanke käytännössä tunnistaa vain strategisen tehtävän nro 55 (vapaaehtoistoiminnan edistäminen), vaikka mm. kansalaisjärjestöjen tarjoama koulutus ulottuu useamman strategisen tehtävän osa-alueelle. Mäenpään et al. (2025) hankkeen uhkaympäristöä ei niin ikään ole peilattu kansalliseen eikä alueellisiin riskiarvioihin, mikä tekee hankkeen lopputuloksista irrallisen yhteiskunnan resilienssin vahvistamisen näkökulmasta.

Tutkimuksessa pyritään arvioimaan järjestötoiminnan merkitys valtakunnallisen, alueellisen ja paikallisen tason kriisinsietokyvyn näkökulmasta. Aihe on ajankohtainen alueellisen varautumisen ja valmiussuunnittelun kehittämisen sekä yhteistoiminta-alueiden tietopohjan parantamisen osalta. Myös valmiuslakimietintö (Valmiuslain kokonaisuudistus, Työryhmän mietintö 2025) tunnistaa kansalaisjärjestöjen roolin entistä vahvempana. Tätä roolia normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa olisi mahdollisuus entisestään lujittaa, kun tutkimuksellinen tietämys järjestöjen kyvykkyyksistä ja mahdollisuuksista hoitaa jopa sellaisia julkisia hallintotehtäviä, jotka eivät olisi ristiriidassa perustuslain 124 §:n kanssa. Järjestöjä ei ole pystytty hyödyntämään täysimääräisesti alue- ja paikallistasolla häiriö- ja poikkeusolosuunnittelussa, koska järjestöjen suorituskyvystä ei ole tehty systemaattista arviointia. Olemassa olevalla tietopohjalla ei ole myöskään pystytty ennakoimaan järjestöjen käytettävyyttä lyhyellä eikä pitkällä aikavälillä.

Tutkimuksella pyritään parantamaan julkisen sektorin näkymää järjestöjen suorituskyykyyn, mikä voisi lisätä yhteistoimintaa julkisen sektorin sekä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden välillä. Tutkimuksessa tulisi tarkastella erilaisia yhteistoiminnan muotoja, joita voisivat olla esimerkiksi valmiusharjoitukset, varautumis- ja valmiussuunnitelmien laatiminen. Tiiviillä yhteistyöllä alueellista ja paikallista kriisinkestävyyttä olisi mahdollista parantaa. Lisäksi on huomioitava, että yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaisten strategisten tehtävien ja siten varautumisen ketjun ohjaus tulee pääasiassa vastuuministeriöistä.

On myös tunnistettava, että häiriö- ja kriisitilanteissa vapaaehtoisuuden ja avun antamisen tarve väestössä kasvaa, mikä voi johtaa spontaaniin järjestäytymättömään vapaaehtoisuuteen. Spontaani, koordinoimaton

vapaaehtoisuus voi aiheuttaa turvallisuusriskejä, avunannon hallitsemattomuutta, väärinkäytöksiä ja roolien hämartymistä (Raisio et al. 2026). Järjestäytyneet, tehokkaasti yhteiskunnan turvallisuutta tukemaan mukaan otetut kansalaisjärjestöt voivat osallistua myös spontaanin vapaaehtoisuuden koordinointiin ja myös siten lisätä turvallisuutta, tehokkuutta, sekä vähentää julkisen sektorin taakkaa spontaanin vapaaehtoisuuden hallitsemisessa.

Järjestötoiminnan suorituskyvystä ja yhteiskunnan taloudellisista hyödyistä puuttuu kattava kokonaisymmärrys ja sitä ajatellaan monesti hyvin sektori- ja organisaatiokohtaisesti. Tämä sama ajattelu koskee myös aikaisempia kustannushyötyjen -ja vaikutusten arviointeja, joita on tehty järjestöjen toimesta esimerkiksi pelastustoimesta sekä sosiaali- ja terveysaloilta (Harinen 2024, Kyrrönen 2025, Vuorinen & Fried 2024). Kansalaisareenalle tehdyn selvityksen mukaan vapaaehtoistyön arvo Suomessa on jopa 3,2 miljardia euroa (Hoffrén, 2023), tosin on huomioitava, että kyseisessä tutkimuksessa arvontuotto laskettiin kertomalla vapaaehtoistyöhön käytetyt työtunnit suomalaisten keskipalkalla. Laskelma voi olla suuntaa antava arvio, mutta se ei huomioi vapaaehtoistyön laadullisia ja vaikuttavuutta käsitteleviä kysymyksiä eikä ajankäytön tehokkuutta. Kaikki vapaaehtoistyö ei vaadi erityisosaamista, vapaaehtoistyön tehokkuus voi olla alhaisempi kuin ammattilaisten ja joissakin tilanteissa vapaaehtoistyö voi olla enemmän sosiaalista osallistamista kuin tuottavaa työtä.

Tutkimuksen avulla on mahdollista laatia esimerkiksi hyvinvointialuekohtaisia rasite- ja tarvelaskelmia, joissa järjestöjen tuottamaa hyötyä verrataan hyvinvointialueiden todellisiin resursseihin. Tietopohjan puute näkyy siten, että nykyinen ymmärrys järjestöjen suorituskyvystä on hajanaista ja sektoroitunutta, eikä sisällä ennakkointia. Tutkimuksessa kehitettäisiin systemaattisia arviointimenetelmiä, jotka mahdollistavat aluekohtaiset rasite- ja tarvelaskelmat sekä järjestöjen käytettävyyden ennakkoinnin. Nykyiset laskelmat eivät huomioi laadullisia tekijöitä, tehokkuutta tai vaikuttavuutta, eivätkä toisaalta pysty arvioimaan järjestötoimijoiden käytettävyyttä eivätkä myöskään tarvetta mm. demograafisten muutosten seurauksena. Tämä vaatii asiantuntijatyötä, data-analytiikkaa ja tutkimusresursseja, joita ei voida toteuttaa ilman tutkimusrahoitusta. Tutkimuksen lopputuote puolestaan voi auttaa optimoimaan julkisen sektorin resursseja ja kohdentamaan kansalaisjärjestöjen rahoitusta vaikuttavammin juuri niihin tehtäviin, joilla vahvistetaan yhteiskunnan kriisinsietokykyä. Tutkimuksessa arvioidaan hallinnolliset rajapinnat suhteessa perustuslain 124 §:ään ja jäsennetään tehtävät, joita voitaisiin siirtää järjestöjen tehtäväksi ilman merkittävän julkisen vallan käyttöä.

Tutkimus yhdistää kaikki hallinnonalat ja hallinnonalojen ohjauksessa/rahoituksessa olevat järjestötoimijat. Se tarkastelee järjestöjen roolia strategisten tehtävien toteuttajina ja tuottaa tietoa, joka palvelee sekä valtionhallintoa, aluehallintoa, hyvinvointialueita, kuntia että järjestöjä. Tutkimuksen toteutus edellyttää monialaista yhteistyötä, tiedon jakamista ja yhteisiä toimintamalleja, mikä tekee siitä aidosti poikkihallinnollisen.

Kysymykset, joihin tietotarve kohdentuu:

- Mitä YTS:n (2025) mukaisia strategisia tehtäviä järjestöt tukevat tällä hetkellä ministeriöiden ohjauksessa ja mikä on järjestötoiminnan merkitys normaali-, häiriö- ja poikkeusoloissa YTS:n tehtäväluokittain tarkasteltuna ja suhteessa arvioituun tarpeeseen?
- Mitä YTS:n mukaisia strategisia tehtäviä järjestöt tukevat tällä hetkellä ilman julkisten toimijoiden ohjausta?
- Miten järjestöjen osaamista voitaisiin paremmin hyödyntää normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa? Olisiko järjestöillä mahdollisuus hoitaa enemmän julkisia hallintotehtäviä, jotka eivät olisi ristiriidassa perustuslain 124 §:n kanssa?

- Minkälaisia yhteiskunnallisia (valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia) taloudellisia hyötyjä järjestöistä on ja voisi olla YTS:n strategisten tehtävien hoitamiseen liittyen? Millaiseksi järjestöjen käytettävyys arvioidaan ja ennakoidaan hankkeessa kehitettävien systemaattisten arviointimenetelmien avulla toteutettuja alkukohtaisia rasite – tarve-malleja hyödyntäen eri riskiskenaarioissa?

Kytkeä valtionneuvoston päätöksentekoon ja/tai politiikkavalmisteluun:

Hallitusohjelmakirjauksen mukaan aktiivinen ja elinvoimainen kansalaisyhteiskunta on keskeinen osa toimivaa demokratiaa. Tämän vuoksi hallitus valmisti kansalaisjärjestöstrategian (2023-2027) toimeenpanosuunnitelmineen. Strategian tavoitteena on keventää järjestö- ja vapaaehtoistoimintaa koskevaa ylimääräistä säätelystä, selvittää mahdollisuuksia kehittää kansalaisjärjestöjen omaa varainhankintaa ja parantaa hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan vuorovaikutusta.

Kansalaisjärjestöstrategiassa puolestaan todetaan, että kansalaisjärjestöt edistävät ihmisten hyvinvointia, demokratiaa ja osallisuutta, lisäävät luottamusta sekä vahvistavat yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta ja kriisinkestävyttä. Strategia ei ota kantaa vielä siihen, millä konkreettisilla toimenpiteillä nämä saavutetaan.

Tämä tutkimus tuo näkyväksi järjestöjen roolin yhteiskunnan kriisinkestävyysrakentajina. Se vahvistaa kansalaisyhteiskunnan asemaa osana kokonaisturvallisuuden toimintamallia ja edistää järjestöjen tunnistamista strategisina toimijoina, ei vain palveluntuottajina. Tutkimus tuottaa uutta, systemaattista tietoa järjestöjen suorituskyvystä, vaikuttavuudesta ja taloudellisesta arvosta. Tämä tieto tukee julkisen sektorin päätöksentekoa, resurssien kohdentamista ja varautumisen suunnittelua. Tutkimus mahdollistaa alueellisten erojen tunnistamisen ja järjestöjen roolin arvioinnin paikallisessa varautumisessa. Tutkimus tukee mm. hyvinvointialueiden ja kuntien kykyä reagoida häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Tutkimus edistää järjestöjen ja viranomaisten välistä yhteistyötä, mikä on keskeistä kokonaisturvallisuuden toimintamallissa. Se voi johtaa uusiin yhteistoiminnan muotoihin, kuten yhteisiin harjoituksiin ja suunnitteluprosesseihin.

Tutkimus tukee suoraan yhteiskunnan turvallisuusstrategiaa ja pääministeri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteita, kuten kriisinkestävyysrakentamista, kansalaisyhteiskunnan roolin tunnistamista ja tiedolla johtamista. Tutkimuksen avulla voidaan arvioida järjestötoiminnan kustannushyötyjä ja tuottaa laskelmia, jotka osoittavat järjestöjen tuottaman arvon suhteessa julkisiin resursseihin. Tämä voi johtaa tehokkaampaan resurssien käyttöön ja vaikuttavampaan rahoitukseen. Tutkimus vahvistaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja luottamusta yhteiskunnassa. Se tuo esiin vapaaehtoistyön ja järjestötoiminnan merkityksen sosiaalisen kriisinkestävyysrakentamisessa.

Tutkimuksessa tuotetaan tietoa, joka tukee valtionneuvoston päätöksentekoa ja yhteiskunnan varautumista. Järjestöjen rooli strategisten tehtävien toteuttajina ja etenkin järjestöjen käyttö kriisiolosuhteissa saattaa olla alihyödynnetty, vaikka ne voisivat merkittävästi vahvistaa kriisinkestävyttä. Tutkimuksen tulokset voivat edistää kansalaisjärjestöjen ja viranomaisten välistä yhteistoimintaa todentamalla, minkälaista kyvykkyyttä ja valmiutta kansalaisjärjestöillä on tarjota. Tutkimuksen tulokset voivat johtaa järjestötoiminnan rakenteellisiin uudistuksiin, jotka parantavat koko kansalaisyhteiskunnan toimintakykyä häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Tutkimuksen tulokset voivat edistää myös kansalaisjärjestöjen integroitumista osaksi alueellisia ja paikallisia valmius- ja varautumisverkostoja.

Tutkimushankkeelta edellytettävä raportointi:

Hankkeesta tulee tuottaa Valtioneuvoston tutkimustoiminnan ohjeistuksen mukainen suomenkielinen loppuraportti kesäkuun 2027 loppuun mennessä. Lisäksi hankkeesta on toimitettava Policy Brief -artikkeli 1/2027 mennessä, joka toimii väliraporttina.

Viitteet:

Harinen, A. (2025) [Pelastusalan työn vaikuttavuuden mittaaminen 2024 ja näkymiä tulevaan](#).

Pelastusopiston julkaisu B-sarja: Tutkimusraportit 1/2025.

Hoffren, J. (2023) [Vapaaehtoistoiminnan merkitys hyvinvoinnille Suomessa](#).

Kyyrönen, O. (2025) [Sosiaali- ja terveystieteiden palveluiden kustannukset julkisella sektorilla](#).

Mäenpää, S. et al. (2025) [Reaktionopeutta, paikallistietoa ja huolenpitoa : Paikallinen kansalaistoiminta vahvistaa yhteiskunnan pitkäjänteistä resilienssiä ja kriisivalmiutta](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2025:2.

Raisio, H. et al. (2026). [Spontaani vapaaehtoisuus maanpuolustuksessa](#). Maanpuolustuksen tieteellisen neuvottelukunnan julkaisuja 2026:5.

[Valmiuslain kokonaisuudistus : Työryhmän mietintö](#). (2025) Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2025:50.

Vuorinen, M. & Fried, S. (2024) [Palokuntatoiminnan taloudellisten, sosiaalisten ja yhteiskunnallisten hyötyjen SROI-arviointi](#). Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK, SPEK tutkii 32.

[Yhteiskunnan turvallisuusstrategia: Valtioneuvoston periaatepäättös](#). Valtioneuvoston julkaisuja 2025:1.